

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS
PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS FAKULTETAS
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS KATEDRA

Asta Pažerienė

**SOCIALINIO PEDAGOGO VAIDMUO ĮVEIKIANT
PENKTOSIOS KLASĖS MOKINIŲ NENORĄ MOKYTI**

Magistro darbas
(Edukologija / socialinis darbas)

Mokslinis vadovas
dr. Romas Prakapas

Vilnius, 2004

Darba

SOCIALINIO PEDAGOGO VAIDMUO ĮVEIKIANT PENKTOSIOS KLASĖS MOKINIŲ NENORĄ MOKYTI

2004 m. birželio mėn. ____ d. įteikiau moksliniam vadovui.

(magistranto parašas)

(vadovo parašas)

Magistro darbo vadovo vertinimas:

.....
.....
(data) (pavardė) (parašas)

Recenzento vertinimas:

.....
.....
(data) (pavardė) (parašas)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas:

Komisijos nariai

.....

.....

.....

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO MAGISTRO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ir ankstesniuose semestruose.
2. Nebuvo naudotas kitame Institute / Universitete Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nedaro nuorodų į kitus darbus, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Asta Pažėrienė

TURINYS

ĮVADAS	5
I. SOCIALINIO PEDAGOGO VEIKLA PAGRINDINĖJE MOKYKLOJE SKATINANT MOKINIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJĄ	8
I.1. SOCIALINIO PEDAGOGO FUNKCIJOS	8
I.2. SOCIALINIO PEDAGOGO VAIDMUO MOKYKLOJE	11
I.3. SOCIALINIO PEDAGOGO VEIKLA SKATINANT MOKYMOSI MOTYVACIJĄ	15
II. MOKYMOSI MOTYVACIJOS YPATUMAI JAUNESNIAJAME MOKYKLINIAME AMŽIUIJE	17
II.1. MOKYMOSI MOTYVACIJA PSICHOLOGINIŲ PEDAGOGINIŲ ASPEKTU	17
II.2. PENKTOSIOS KLASĖS MOKINIŲ ADAPTACIJOS PROBLEMOS MOKYKLOJE	19
II.3. JAUNESNIOJO MOKYKLINIO AMŽIAUS MOKINIŲ NENORO MOKYTIS RAIŠKA	22
III. PENKTOSIOS KLASĖS MOKINIŲ NENORO MOKYTIS PRIEŽASČIŲ NUSTATYMO TYRIMAI	26
III.1. TYRIMO ORGANIZAVIMAS IR METODIKA	26
III.2. NENORINČIŲ MOKYTIS PENKTOSIOS KLASĖS MOKINIŲ ELGESIO RAIŠKOS PRIEŽASTYS	28
III.3. SOCIALINIO PEDAGOGO VEIKLA, ORGANIZUOJANT PENKTOSIOS KLASĖS NENORINČIUS MOKYTIS MOKINIUS	41
III.4. PATARIMAI PENKTOSIOS KLASĖS NENORINTIEMS MOKYTIS MOKINIAMS IR JŲ TĖVAMS	47
IŠVADOS	51
REKOMENDACIJOS	53
LITERATŪRA	55
SUMMARY	60
PRIEDAI	61
<i>1 priedas</i>	61
<i>2 priedas</i>	63
<i>3 priedas</i>	66

IVADAS

Lietuvai įžengus į informacinės visuomenės, naujesnių, tobulesnių ir modernesnių technologijų, naujų siekių ir iššūkių amžių, keliami vis aukštesni reikalavimai kiekvienam žmogui (gebėjimams, žinioms ir kompetencijai), visuomenei ir visai švietimo sistemai.

Švietimo gairėse (2002) pabrėžiama, kad mokymasis visą gyvenimą žinių visuomenėje tampa pagrindiniu švietimo principu. Švietimo sistemos prioritetas – bendrųjų gebėjimų ugdymas, vienas iš jų – gebėjimas mokytis. Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijoje (2003) sakoma, kad turime padėti žmonėms mokytis visą gyvenimą ir sudaryti sąlygas nuolat tobulėti visiems visuomenės nariams. LR Švietimo įstatyme (2003) teigiama, kad mokytis pagal švietimo programas privalo visi asmenys iki 16 metų.

Siekiant sumažinti nemotyvuotų mokinių skaičių ir užkirsti kelią mokyklinio amžiaus vaikams iškristi iš švietimo sistemos ar kitų su vaiko gerove susijusių problemų, mokyklose yra įsteigiami socialiniai pedagogai – artimiausi vaiko pagalbininkai, jų gerovės siekėjai. Socialinių pedagogų pareiginėje instrukcijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2001 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. 1667, yra sakoma, kad socialiniai pedagogai turi dirbti su vaikais, turinčiais mokymosi motyvacijos, mokyklos lankomumo ir panašių problemų, ieškant kuo efektyvesnių šių problemų įveikimo, sprendimo kelių ir būdų. Nemažai mokslininkų (B. Bitinas, 1990; V. Mudrik, 1994; J. Vaitkevičius, 1995; I. Leliūgienė, 1997 ir kiti) yra tyrinėję socialinio pedagogo sampratą, jo veiklą ir funkcijas mokykloje. Socialinio pedagogo veiklos sritis yra skatinti ir žadinti mokinių norą mokytis mokykloje. Todėl teigiama, kad socialinis pedagogas privalo žinoti ugdytinių nusivylimo mokykla priežastis ir gerai suvokti, kokią reikšmę visuomenės gyvenime užima mokslas. Labai svarbu, kad socialiniai pedagogai išsiaiškintų potencialias vaikų grupes, jau penktojoje klasėje galinčias susidurti su sunkumais, ir dirbtų su šiais vaikais korekcinį darbą.

Pereinamasis laikotarpis iš pradinės į pagrindinę mokyklą daugeliui mokinių ne visada yra sklandus ir sėkmingas. Psichologiškai silpnesniems mokiniams perėjimas į penktąją klasę gali sukelti neigiamą požiūrį į mokyklą ir mokymąsi, o kartu gali turėti įtakos ne tik vaiko pažangumui, bet ir jo psichikai ar vystymuisi apskritai.

Dažnai mokytojai, dėstantys penktosiose klasėse, antrajame mokslo metų pusmetyje susiduria su mokinių nenoro mokytis problema. Nenorintys mokytis mokiniai – tai ne tik vieno mokinio, konkrečios mokyklos, bet ir visos švietimo sistemos bei visos

valstybės opi problema. Edukologai (L. Rupšienė, B. Bitinas, L. Šiaučiukėnienė ir kt.) teigia, kad penktoji klasė yra vienas iš kritinių mokymosi sutrikimų taškų. Nenorintys mokytis mokiniai dažniau už kitus atsiduria gatvėje. Statistikos departamento duomenimis, 1999 – 2000 m.m. mokyklos nelankė 434 vaikai (1,6 proc.) pagrindinės mokyklos mokinių, o 2001 m. – 471. Dažniausiai tai 13 – 16 metų vaikai. Statistika rodo, kad tokių vaikų kiekvienais metais po truputį mažėja, tačiau problema lieka aktuali ir kelia susirūpinimą. Švietimo ir mokslo ministerijos atliktų tyrimų (http://www.smm.lt/svietimo_bukle/) duomenys rodo, kad dažniausia mokyklos nelankymo priežastis – mokinių nenoras mokytis, nuovargio jausmas ar susidomėjimo dėstomais dalykais mažėjimas. Dažniausiai mokiniai nepatenkinti mokyklos veikla, nes sunku mokytis, per dideli krūviai, nuolatinis nuovargis ar paprasčiausiai nesidomima dėstomais dalykais.

Tyrimo objektas. Socialinio pedagogo veikla pagrindinėje mokykloje.

Problema. Nenoras mokytis pagrindinėje mokykloje.

Hipotezė. Įgyvendinant sėkmingą mokinių adaptavimąsi į mokyklos bendruomenę, galima ugdyti teigiamas emocijas, keisti mokinių požiūrį į mokymąsi.

Tyrimo tikslas. Ištirti socialinio pedagogo vaidmenį ir veiklos funkcijas, įveikiant penktosios klasės mokinių nenorą mokytis.

Uždaviniai:

1. išnagrinėti socialinio pedagogo vaidmenį ir veiklos funkcijas keliant mokinių mokymosi motyvaciją;
2. aptarti mokymosi motyvacijos ypatumus jaunesniajame mokykliniame amžiuje, remiantis moksline ir metodine literatūra;
3. ištirti penktosios klasės mokinių nenoro mokytis priežastis;
4. parengti metodines rekomendacijas (pedagogams ir socialiniams pedagogams).

Tyrimo metodai:

1. mokslinės ir metodinės literatūros bei švietimo dokumentų analizė;
2. penktųjų klasių mokinių anoniminis anketavimas;
3. nenorinčių mokytis penktųjų klasių mokinių stebėjimas,
4. surinktų duomenų statistinė analizė ir tyrimo rezultatų įvertinimas.

Anketavimo būdu buvo apklausti visi vienos pagrindinės mokyklos penktųjų klasių mokiniai. Iš jų pasirinkta 20 nenorinčių mokytis moksleivių, su jais padarytas interviu. Dvejus metus socialinis pedagogas stebėjo juos, konsultavo pedagogus, klasės auklėtojus ir tėvus, atliko ugdomąjį projektą. Stebėjimo ir individualių pokalbių rezultatai buvo fiksuojami ir analizuojami. Mokslo metų pabaigoje anketavimo būdu pakartotinai apklausti penktųjų klasių mokiniai, interviu metodu apklausti tėvai ir pedagogai, siekiant sužinoti, ar projektai buvo veiksmingi.

I. SOCIALINIO PEDAGOGO VEIKLA PAGRINDINĖJE MOKYKLOJE SKATINANT MOKINIŲ MOKYMOŠI MOTYVACIJĄ

I.1. Socialinio pedagogo funkcijos

Kalbant apie socialinio pedagogo veiklą mokykloje pirmiausia reikia nusakyti, kas apskritai yra socialinis darbas, socialinė pedagogika, kokie pagrindiniai jų veiklos tikslai, funkcijos ir pan.

Pirmasis socialinės pedagogikos terminą pasiūlė vartoti F. A. Diesterwegas dar 1834 metais. Kitais socialinės pedagogikos idėjų pradininkais laikome E. Dukreimą, P. Natorpą, J. Dewey užsienio šalyse, A. Arnoldov, V. Bočarova – Rusijoje, B. Bitiną, J. Vaitkevičių – Lietuvoje (Kvieskienė, 2003, 37) (Leliūgienė, 1997, 195).

Socialinė pedagogika, socialinis darbas priskiriami socialinių mokslų sričiai, kurios pagrindinis objektas yra žmogus, jų grupės, ar bendruomenė. Socialiniu darbu vadiname socialinio darbuotojo ir kliento tarpusavyje veiklą. G. Kvieskienė (2003, 50) socialinį darbą laiko profesine veikla, pasireiškiančia tiesiogine intervencija arba pagalba sudėtingose situacijose. Socialinė pedagogika tarpusavyje labai glaudžiai sąveikauja su pedagogika.

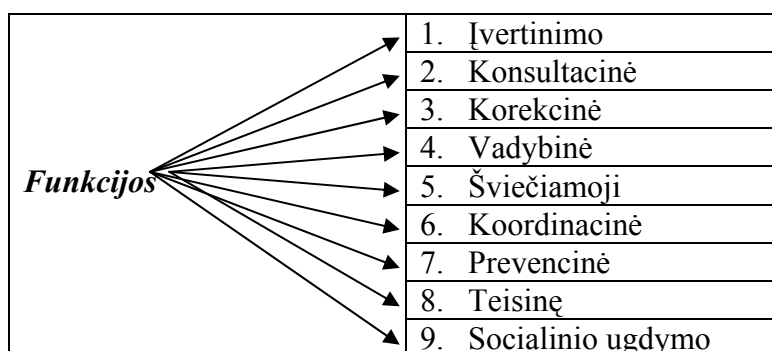
Socialiniu pedagogu vadinamas asmuo, įgijęs socialinio pedagogo išsilavinimą, pasirengęs dirbti ugdymo institucijoje, gebantis vykdyti socializacijos ir prevencijos programas. Socialinio pedagogo kvalifikaciniuose reikalavimuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2001 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. 1667, pabrėžiama, kad jis turi būti pasirengęs padėti vaikui įgyvendinti lygias galimybes į švietimą, užtikrinti vaiko saugumą, šalinti mokyklos nelankymo priežastis, padėti vaikui ugdyti socialinius gebėjimus, socialinę atsakomybę, ugdyti socialinį aktyvumą ir pan.

Pagrindiniu socialinio pedagogo tikslu laikoma vaiko gerovė, saugumas siekiant pozityvios integracijos ir socializacijos visuomenėje, skatinant visavertę asmenybės raišką, pilietinę brandą. Socialinis pedagogas privalo atstovauti vaikui svarbiose gyvenimo situacijose: išklausti ir stengtis palaikyti ugdytinį ar jo globėjus, tarpininkauti tarp vaiko ir kitų asmenų, padėti spręsti įvairias problemas, siųsti vaiką pas specialistus (jei socialinis pedagogas nepajėgus vienas išspręsti iškilusių problemų).

Nemažai mokslininkų (J. Vaitkevičius, I. Leliūgienė, G. Kvieskienė, B. Bitinas, V. Mudrikas, B. Rautenas, M. Kostinenas ir kt.) yra tyrinėję socialinių pedagogų veiklą ir funkcijas mokykloje.

B. Bitinas (1990, 60) teigia, kad svarbiausia pedagogo funkcija yra ugdyti vaikų norą mokytis. Jo nuomone, visi mokykloje dirbantys mokytojai atlieka socialinę pedagoginę funkciją, tačiau šiam darbui yra reikalingi ir socialiniai pedagogai. I. Leliūgienė (1997, 197) teigia, kad socialinis darbas mokykloje – pagalba silpniau besimokantiems įsitraukti į mokyklos gyvenimą, jų pastangų koordinacija, pagalba sprendžiant mokinių, mokytojų ir tėvų problemas. Socialinio pedagogo darbas yra kompleksinis (Kučinskas, 2000, 6). Žinome, kad socialinis pedagogas dirba švietimo sistemoje, tačiau palyginę jo darbą su kito pedagogo darbu, galėsime pamatyti esminius skirtumus. Jų veikla skiriasi savo struktūra, turiniu, forma, būdais, metodais ir priemonėmis (Kučinskas, 2000, 6). Pedagogas padeda mokiniui ugdymo procese, o socialinis pedagogas teikia ne tik pedagoginę, bet ir socialinę pagalbą.

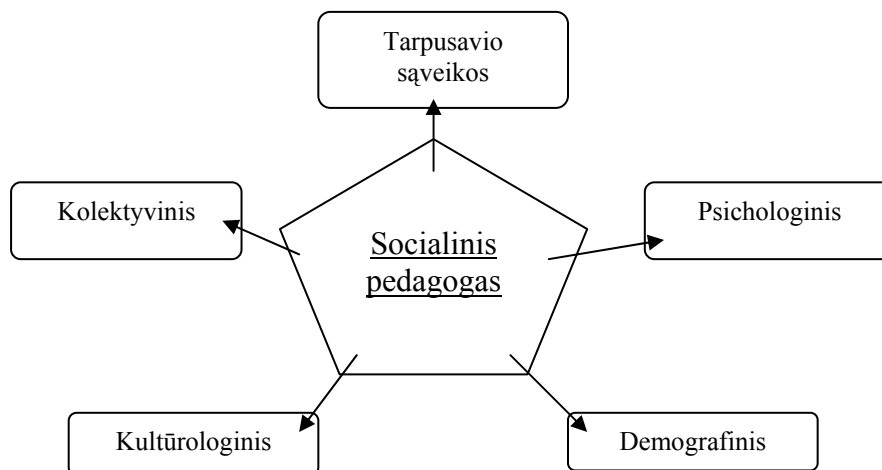
Siekdamas vaiko gerovės socialinis pedagogas, savo darbe privalo vykdyti šias funkcijas (socialinio pedagogo kvalifikaciniai reikalavimai, 2001):

1 pav. Socialinio pedagogo funkcijos

1. Įvertinimo – rinkdamas informaciją, analizuodamas ir darydamas išvadas.
2. Konsultacinę – patardamas, padėdamas, konsultuodamas.
3. Korekcinę – skatindamas, įgalindamas, padėdamas adaptuotis, aktyvindamas, mobilizuodamas.
4. Vadybinę – organizuodamas, telkdamas, planuodamas, priimdamas sprendimus ir už juos atsakydamas.
5. Šviečiamąją – informuodamas, aiškindamas.
6. Koordinacinę – palaikydamas ryšius, siųsdamas ar perduodamas informaciją.
7. Prevencinę – numatydamas neigiamus reiškinius, poelgius ir padėdamas jų išvengti.
8. Teisinę - atstovaudamas ir gindamas vaiko interesus.
9. Socialinio ugdymo.

Socialiniai pedagogai tirdami, nagrinėdami, analizuodami vaikų ir jų šeimos narių gyvenimo sąlygas, elgesį, santykius ir spręsdami kitus socialinius reiškinius, vadovaujami penkiais pagrindiniais požiūriais (G. Kviešienė, 2003, 27 - 29):

2 pav. Socialinio pedagogo požiūriai problemų sprendimui

Demografiniu požiūriu remiamasi nagrinėjant makrosociokultūrinį poveikį pozityviam ir negatyviam vaikų elgesiui.

Psichologiniu požiūriu aiškinamas elgesys, remiantis jo reikšme žmonėms kaip asmenybėms.

Kolektyvinis požiūris naudojamas tirti daugiau kaip du žmones, kurie sudaro grupę ar organizaciją. Jis gali būti naudojamas analizuojant šeimos sudėtį, elgesį, ypač jei šeimos nariai nesutaria dėl vaikų auginimo ar ugdymo.

Ketvirtasis požiūris išryškina tarpusavio sąveiką, sąlygojamą vaidmenų. Žmogaus gyvenimas neįsivaizduojamas be vaidmenų, nes visoje visuomenėje jų labai daug. Žmonių elgesys taip pat formuojasi vaidmenų pagrindu.

Paskutinis, penktasis – kultūrologinis požiūris. Juo naudojamos, kai kultūros elementais (visuomeninėmis taisyklėmis, vertybėmis) analizuojamas elgesys.

Socialinis pedagogas dirba vadovaudamasis visais galiojančiais tarptautiniais vaikų teises ir interesus reglamentuojančiais dokumentais, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais ir kitais norminiais aktais, pareigine instrukcija, etikos principais.

I.2. Socialinio pedagogo vaidmuo mokykloje

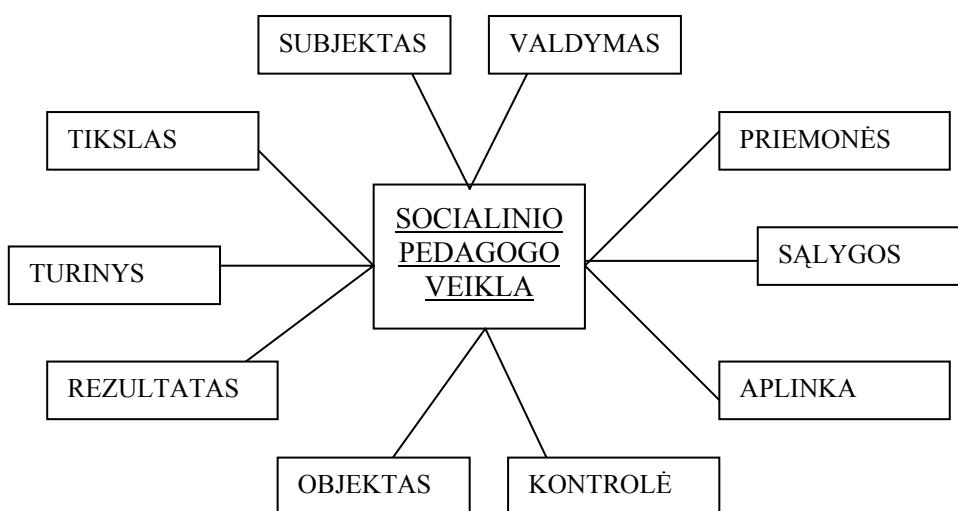
Socialinis pedagogas yra asmuo, dirbantis ugdymo funkcijas atliekančioje institucijoje, o pagrindinė vaikus ugdanti institucija yra mokykla. Remiantis moksline ir metodine literatūra, plačiau panagrinėsime socialinio pedagogo misiją mokykloje ir aptarsime jo darbo barus.

Socialinio pedagogo vaidmenį mokykloje galėtume apibrėžti taip, kaip jis siekia padėti vaikams:

- geriau adaptuotis klasėje, bendruomenėje, švietimo įstaigoje;
- racionaliau išnaudoti visas teikiamas galimybes lavintis, mokytis ir augti savarankiškais piliečiais.

Socialinis pedagogas privalo atstovauti vaikui svarbiose situacijose: jį išklausti, stengtis palaikyti ugdytinį ir (ar) jo globėjus, būti tarpininku tarp vaiko ir kitų žmonių, padėti spręsti įvairias problemas, nusiųsti vaiką pas specialistus.

V. Kučinskas ir R. Kučinskienė (2000, 19 – 22), išsamiai nagrinėję socialinį darbą ir jo specifiką, išskiria ir nurodo dešimt pagrindinių socialinio pedagogo darbą apimančių veiklos barų:

3 pav. Socialinio darbo sistemos struktūra (pagal V. Kučinską, R. Kučinskienę, 2000, 20)

Subjektu autoriai laiko visus profesionalus, kurie dirba tą darbą, organizuoja ir koordinuoja.

Objektu – ugdymo institucijose esančius ugdytinius ir jų grupes.

Tikslu vadina savo ugdytinių poreikių ir pageidavimų tenkinimą, reikalingos pagalbos ir paslaugų teikimą.

V. Kučinsko ir R. Kučinskienės (2000, 19) teigimu *turinys* išplaukia iš socialinio darbo funkcijų: informacinės, diagnostinės, prognostinės, organizacinės, psichologinės, pedagoginės, pagalbos teikimo, valdymo, kontrolės ir pan.

Valdymą supranta, kaip socialinio darbo subjekto ir objekto būsenos įvertinimą, planavimą, sprendimų priėmimą, apskaitą ir kontrolę, jo parengimą ir auklėjimą.

Kontrolė susideda iš socialinių pedagogų ir valdymo organizacijos priežiūros, tikrinimo, vertinimo ir koregavimo.

Socialinių pedagogų pareiginėje instrukcijoje (2001) išskiriamos šios socialinio pedagogo pareigos:

- įvertinti vaiko socialines problemas ir poreikius;
- pasirinkti efektyvius darbo metodus;
- planuoti ir dalyvauti socialinės pagalbos teikimo vaikui procese;
- kiekvienam vaikui, su kuriuo dirba socialinis pedagogas, užvesti bylą ir laikyti joje informaciją apie vaiko socialinę situaciją bei teikiamos pagalbos procesą;
- sprendžiant įvairias problemas neperžengti savo profesinės kompetencijos ribų;
- informuoti švietimo įstaigos administraciją, pedagogus, kitus specialistus apie probleminę situaciją, nepažeidžiant konfidencialumo;
- atsakyti už darbe naudojamų metodų pasirinkimą ir korektišką jų panaudojimą.

Socialinis pedagogas švietimo įstaigoje dirba su asmeniu (individualiai):

- vaiku,
- tėvais ar teisėtais vaiko atstovais;
- pedagogais ir kitais švietimo įstaigoje dirbančiais specialistais;
- bendruomene.

Mokyklose ar kitose švietimo įstaigose dirbančių socialinių pedagogų darbas yra reglamentuotas įstatymais ir teisės aktais, kuriuose nurodoma, kad socialinis pedagogas turi:

- Įvertinti ir padėti spręsti įvairias su vaikais susijusias problemas (vaiko pagrindinių reikmių tenkinimas, saugumo užtikrinimas), dirbti su vaikais, priklausomais nuo psichotropinių medžiagų, patiriančiais seksualinį ir fizinį išnaudojimą.

- Privalo vykdyti saviraiškos ir saviaktualizacijos, mokymosi motyvacijos, lankomumo, užimtumo, emocinių ir elgesio bei kitų problemų sprendimo prevencines programas.
- Padėti tėvams ar teisėtiems vaiko atstovams ugdyti savo vaiką, suprasti jo socialinius ir psichologinius poreikius, jų tenkinimo svarbą, geriau suprasti vaiko, turinčio vystymosi sunkumų, poreikius, tėvų teises ir pareigas. Pastaruosius informuoti apie jų teisę gauti socialinę – pedagoginę pagalbą.
- Bendradarbiaudamas su klasių auklėtojais, pedagogais, specialistais, įstaigos administracija turi spręsti vaikų socialines - pedagogines problemas, ieškant efektyviausių pagalbos būdų.
- Padėti geriau suprasti vaikus ir jų socialines problemas, veikiančias pastarųjų elgesį, pažangumą, lankomumą.
- Teikti siūlymus gerinant socialinį - pedagoginį klimatą, kuriant jaukią ir saugią darbo aplinką.
- Palaikyti ryšius su vietos bendruomene ir įvairiomis įstaigomis, rūpinantis gyvenamosios aplinkos pritaikymu vaiko poreikiams.
- Tirti socialinės pedagoginės pagalbos poreikį, jos teikimą ir kokybę.
- Kartu su įstaigos personalu, visuomeninėmis organizacijomis ir socialiniais partneriais iš kitų institucijų atlikti šviečiamąjį – informacinį darbą.
- Inicijuoti, organizuoti socialinių projektų kūrimą ir jų įgyvendinimą.
- Inicijuoti išteklių, kurie būtini vaikų ir jų šeimų poreikiams patenkinti, gavimą.
- Palaikyti ryšius su įvairiomis valstybinėmis įstaigomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, teikiančiomis socialinę, psichologinę, teisinę pagalbą.
- Atstovauti vaikams ir ginti jų teises švietimo įstaigoje, teisėsaugos ir kitose institucijose.
- Kartu su klasių auklėtojais, kitais ugdytojais rūpintis vaikų socialinių įgūdžių ugdymu.
- lankyti vaikus jų namuose, jeigu klasės auklėtojas neturi tam galimybių.

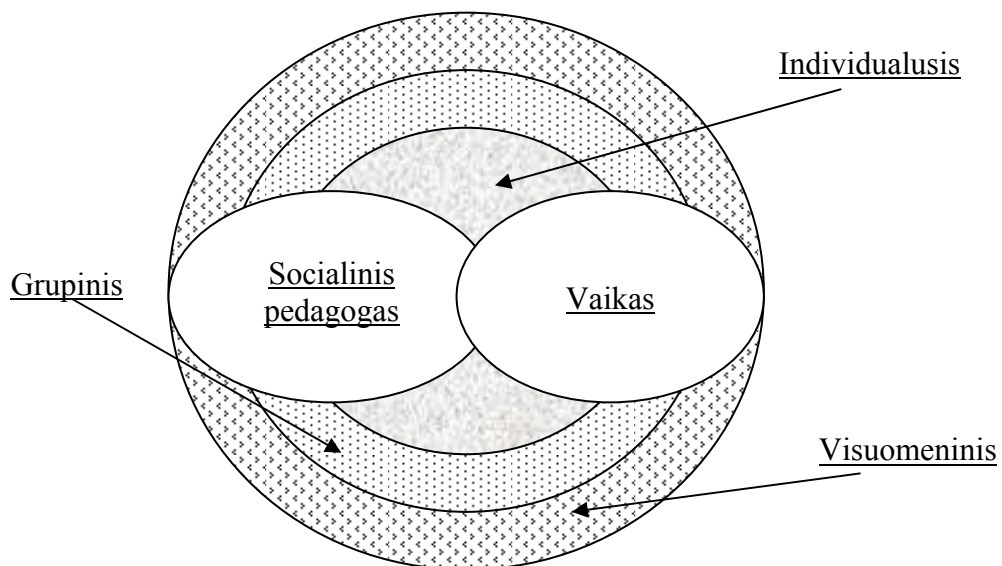
Socialinis pedagogas savo darbe vadovaujasi pagrindiniais socialinės veiklos principais:

1. Individualaus priėjimo (gerbiant ir išsaugant kiekvieno vaiko orumą).
2. Lygių galimybių įtvirtinimo (sudarant vienodas galimybes ir sąlygas).
3. Konfidencialumo (išsaugojant sužinotą informaciją).
4. Vaiko apsisprendimo pripažinimo (išklausant vaiko nuomonę).
5. Atsakomybės.
6. Kompetencijos.

Kaip minėta, socialinio pedagogo pagrindinis uždavinys yra pagalbos teikimas vaikams ir jų tėvams įvairiose probleminėse situacijose. V. Kučinskas ir R. Kučinskienė (2000, 21), aptardami pagalbos teikimą sako, kad tai yra bendrų pastangų, palaikymo ir patarnavimo, paslaugų sistema, kuri teikiama siekiant padėti nugalėti sunkumus, geriau adaptuotis visuomenėje ir pan. Šiems autoriams pritaria ir I. Lukoševičienė (1999, 10), nurodydama tris svarbiausius socialinės pagalbos elementus:

1. Problemos atkūrimas.
2. Problemos išvengimas ar išsprendimas.
3. Reikalingos pagalbos teikimas.

Socialinis pedagogas privalo išklausti vaiką, padėti išspręsti jo problemą arba ieškoti įvairių kelių, siekiant sumažinti ją. Šiam tikslui pasiekti reikalinga operatyvi pagalba. Socialinė pagalba mokykloje gali būti teikiama trimis pagrindiniais būdais:

4 pav. Socialinės pagalbos teikimo būdai

- individualiuoju būdu teikiama pagalba vienam asmeniui;
- grupinis būdas, kai pagalba teikiama grupėje, t.y. turintiems tą pačią ar panašią problemą;
- visuomeninis, kai pagalbai iš susidariusios padėties yra susivienijamos visų visuomenės narių pajėgos.

Visus šiuos būdus socialinis pedagogas gali sėkmingai pritaikyti, spręsdamas pačias įvairiausias mokinių socialines ar pedagogines problemas mokykloje.

I.3. Socialinio pedagogo veikla skatinant mokymosi motyvaciją

J. Vaitkevičius (1995, 241), rašęs apie socialinio pedagogo darbą, teigė, kad socialinis pedagogas yra specialistas, dirbantis auklėjamąjį darbą su įvairaus amžiaus, įvairių socialinių grupių žmonėmis. Minėtas autorius (1995, 244 – 245) pabrėžė, kad šiandieninėje mokslo ir technikos, informatikos epochoje ne vienas moksleivis praranda norą mokytis, o socialinio pedagogo pareiga žinoti mokinio nusivylimo mokykla priežastis ir kokią vietą visuomenės gyvenime apskritai užima mokslas. G. Kvieskienė (2002, 23) pritaria, kad socialiniai pedagogai talkina organizuojant ugdymo procesą, padėdami suprasti, kaip vyksta ugdytinio psichosocialinis vystymasis ir kokią įtaką ugdymo procesui turi jį supanti bendruomenė ir jos kultūra.

N. Anikejeva (1988, 36) pabrėžė, kad esant stabiliems socialiniams lūkesčiams, pačiam vaikui labai sunku pakeisti savo poziciją, tačiau šioje situacijoje jam galėtų padėti pedagogai. Socialinė – pedagoginė pagalba mokinių motyvacijos skatinime gali būti teikiama ne tik klasės auklėtojo, dalykų mokytojų, tėvų ar kitų artimųjų, bet ir socialinio pedagogo iniciatyva. Jis gali dirbti individualiai, grupėje ar suburiant visą komandą mokinio problemai spręsti.

J. Vaitkevičius (1995, 244) mano, kad viena iš socialinio pedagogo darbo mokykloje veiklos sričių turėtų būti mokinio noro mokytis mokykloje žadinimas ir skatinimas. P. Jarvis (2001, 169) teigė, kad tėvai ir kiti vaikui reišmingi asmenys turi būti pirmieji tarpininkai tarp besimokančiųjų ir išorinio pasaulio, nes pastarųjų pasaulio supratimas ir tarpininkavimo būdas veikia vaiko tapimą asmenybe. Jo manymu, vaikui augant tėvai praranda savo svarbą, tačiau visi pedagogai turi išlikti ir išlieka mokinių tarpininkais su supančiu pasauliu.

Socialinis pedagogas privalo geriau suprasti vaikus ir jų socialines problemas, kurios veikia mokinių elgesį, pažangumą, mokyklos lankomumą, nes anot P. Jarvis (2001, 153), vieniems mokymasis gali kelti nerimą, o kitiems džiaugsmą. L. Jovaišos ir J. Vaitkevičiaus (1989, 91) teigimu, mokymosi sunkumai yra objektyvios ir subjektyvios kliūtys, kurios reikalauja mokinių fizinių ir psichinių jėgų įtampos. Šios kliūtys gali tapti mokymosi sunkumų priežastimis.

I. Lukoševičienė (1999, 9) savo straipsnyje apie socialinio darbuotojo ir jo funkcijas mokykloje rašė, kad socialinės pagalbos mokykloje tikslai yra šie:

- skatinti mokinio mokymąsi;
- padėti ugdytojams geriau suprasti mokinį ir jo poreikius;

- teikti ypatingą pagalbą sunkumus išgyvenantiems vaikams ir pan.

Neatsitiktinai yra išskirti šie tikslai, nes mokinio pagrindinė veikla mokykloje yra mokymasis (Bitinas, 1986, 47). K. Tepperwein (2000, 35 – 36) teigimu, šiandieniniai mokiniai mokosi taip neracionaliai, kad tik nedaugeliui pavyksta išmokti visa tai, ko reikia. Gebėjimas mokytis ir išmokti turi labai svarbią reikšmę tolimesniam mokinių gyvenimui. L. Šiaučiukėnienė (1997, 100), atlikdama tyrimą su penktųjų klasių mokiniais ir jų mokytojais, pastebėjo, kad ne visi šių klasių mokiniai vienodai moka mokytis, o mokytojų atsakymai parodė, kad buvę ketvirtokai į penktąją klasę ateina nemokėdami mokytis.

Remdamiesi V. Rajecko (1986, 5 – 6) žodžiais, galime teigti, kad labai svarbus ir reikšmingas žingsnis ugdant domėjimąsi mokslu ir plečiant mokinių akiratį tenka mokyklai, tačiau kitą reikšmingą žingsnį teigiamam vaikų požiūriui į mokymąsi turėtų žengti vaiko šeima. Jei šeima palaikytų mokyklos pastangas, visapusiškai jai padėtų, galima būtų kartu formuoti vaiko asmenybę, ugdyti mokinių teigiamą požiūrį į mokymąsi, žinias (Rajeckas, 1986, 29). I. Leliugienė (1997, 87) mini, kad tėvai labai užimti ir vis mažiau dėmesio skiria savo vaikų auklėjimui, todėl autorė pabrėžia labai svarbią socialinių edukatorių reikšmę mokyklos ugdymo proceso organizavime.

Socialinis pedagogas yra pastovus kliento, socialinės aplinkos dalyvis, kurio pagrindinis uždavinys ir tikslas taip veiksmingai paveikti klientą, kad jis galėtų sėkmingai išspręsti susidariusias problemas ir toliau tobulėtų (Kučinskas, 2000, 171). Kaip žinome, vienas iš svarbiausių socialinio pedagogo klientų mokykloje yra mokinys, todėl pagrindiniai uždaviniai čia turėtų būti akcentuojami į pastarojo mokymosi sunkumų ir motyvacijos kėlimo, adaptavimosi problemų sprendimą. I. Leliūgienė (1997, 234) sutinka, kad mokyklos socialinis pedagogas gali padėti mokiniams ir su jais susijusiems žmonėms pamatyti problemą ir imtis priemonių ją pakeisti. Jis galėtų:

- Mobilizuoti tėvus, gerinant vaiko pažangumą mokykloje;
- Informuoti mokyklą apie kliūtis, kurios gali veikti vaiko elgesį ir pasiekimus moksle;
- Padrašinti ir dvasiškai pastiprinti vaikus už nuopelnus mokykloje, namuose ir pan;
- Ugdyti tėvų domėjimąsi tuo, kas vyksta ir kaip vyksta mokykloje (ugdymo įstaigos tikslais, programomis ir galimais rezultatais) ir pan.

Socialinis pedagogas yra tarpinė grandis, padedanti nenorintiems mokytis vaikams suprasti nenoro mokytis priežastis, pasitelkęs komandą: tėvus, mokytojus ir mokyklos vadovus, skatina jas šalinti.

II. MOKYMO SI MOTYVACIJOS YPATUMAI JAUNESNIAJAME MOKYKLINIAME AMŽIUJE

II.1. Mokymosi motyvacija psichologiniu pedagoginiu aspektu

Vaikų mokyklinę veiklą sudaro įvairūs motyvai. *Motyvus* J. Laužikas (1974, 55) apibrėžia kaip veiklos skatulius, tam tikru atžvilgiu susijusius su poreikių tenkinimu. Jo manymu, asmenybės veiklą skatina ne vienintelis, bet visas motyvų kompleksas. Autorius išskiria dvi motyvų rūšis:

1. Sąmoningus, kuriuos asmuo aiškiai suvokia.
2. Neįsąmonintus, nesąmoningus skatulius, potraukius.

Mokymuisi didžiulę reikšmę turi asmeninės motyvavimo – patenkinimo sferos pažinimas. A. Juška (1977, 21 – 22), rašęs apie teigiamo požiūrio į mokslą ugdymą, išskiria šiuos mokymosi motyvus:

- ateities motyvas (ateities lūkesčiai);
- prestižo motyvas (garbingos vietos užėmimas);
- prestižiniai interesai kaip motyvas (kai įdomu, kai jaučiamas pasitenkinimas);
- pareigos motyvas (asmenybės vietos gyvenime nusakymas);
- gerbiamo žmogaus įtakos motyvas (būti panašiam į ką nors);
- prievartos motyvas (bandant išvengti nemalonumų).

Teigiama, kad motyvų reikšmė mokymuisi yra nevienoda ir tik pirmieji trys motyvai yra reikšmingiausi ir labiausiai skatina mokymosi veiklą.

N. Savin (1978, 109) rašė, kad *motyvai* - tai paskata, nukreipianti mokinius tikslingai veiklai. L. Jovaiša (2001, 86) *motyvus* laikė vidine jėga, nukreipiančia, reguliuojančia ir palaikančia asmenybės aktyvumą mokantis. L. Jovaiša kartu su J. Vaitkevičiumi (1989, 61) pažymi, kad vienas iš svarbiausių mokymosi motyvų – tai laukimas sėkmės, nesėkmių vengimas, sėkmės išgyvenimas suvokus pasiekimų prasmę. A. Gučas (1990, 194) svarbiausių motyvų pirmumą atiduoda vilčiai ir lūkesčiui, kad tikslai bus įgyvendinti ir pasiekti sėkmingai, o nesėkmės bus galima išvengti. Jei svarbiausieji motyvai bus nuslopinti, visa tai nuves prie nesimokymo. A. Gučo manymu, motyvai nėra įgimti, jie atsiranda ir vystosi priklausomai nuo siekių, aspiracijos lygio, paskatų ir aplinkos įtakos vaikui.

T. K. Čekmariova (2001) straipsnyje apie mokymosi motyvaciją (žr. į literatūros sąrašą) teigia, kad mokinių veikla glaudžiai susijusi ir neįsivaizduojama be motyvų, nes visos mokinių veiklos intensyvumas taip pat priklauso nuo jų. Jos manymu, motyvas – tai veiklos skatulus, kuris patenkina subjekto poreikius.

Moksleivių mokymąsi motyvuoja įvairūs motyvai, tačiau jų vertė yra nevienoda (Rupšienė, 2000, 44). Teigiama, kad visa, kas moksleivius skatina mokytis – mokymosi motyvacija. N. L. Gage'as ir D.C. Berlineris (1994, 263) rašo, kad motyvacija perkelia mus iš nuobodulio į susidomėjimą, teikdama mums energijos ir darydama mūsų veiklą kryptinga.

K. Tepperwein (2000, 49), tyrusi naujus mokymo ir mokymosi metodus, pažymi, kad mokymosi rezultatai ir sėkmė labai priklauso nuo motyvacijos, o tai turi lemiamą reikšmę visam tolimesniam gyvenimui. Terminas *motyvacija* visuotinai suprantamas kaip veiksmų ir elgesio žadinimas ir skatinimas, vykstantis žmogaus psichikoje. „Sociologijos žodyne“ (1993, 137) motyvacija apibūdinama kaip įvairių motyvų sukeltas tam tikro elgesio, veiksmų, veiklos skatinimas. Motyvacijos sąvoka yra kilusi iš lotyniško žodžio „*morere*“, kuris reiškia skatinti ar judinti.

Mokymosi motyvaciją nagrinėjo nemažai Lietuvos ir užsienio mokslininkų (G. Butkienė, A. Kepalaitė, L. Rupšienė, B. Bitinas, L. Jovaiša, N. Levitovas, N. L. Gage'as, D.C. Berlineris, A. Franssonas ir kiti).

L. Jovaiša (1993, 128) mokymosi motyvacija vadina vidinių mokymosi paskatų sistemą ir jų vyksmą. B. Bitinas (2002, 123) motyvaciją apibūdina kaip kiekvienos veikos varomąją jėgą, kuri reiškia formule „galiu, noriu, reikia“. Anot N. L. Gage'o ir D. C. Berlinerio motyvacija – tai psichiniai procesai, suteikiantys energijos ir mūsų elgesį, veiksmus kreipiantys tam tikra linkme. A. Gučas (1990, 193) motyvacija laiko vidines ir išorines sąlygas, skatinančias vaiko aktyvumą, lemiančias jo pastangų intensyvumą ir pastovumą. G. Butkienės ir A. Kepalaitės nuomone (1996, 226) motyvacija apima žmogaus poreikius, troškimus, interesus, polinkius, vertybes, pažiūras ir įsitikinimus, sąlygoja mokymosi rezultatus, padeda pasirengti ar suvokti mokymosi tikslus ir būdus. Mokinio gebėjimas rasti ir formuluoti konkrečius mokymosi tikslus rodo jo motyvacijos brandumą. Autorės skiria dvi motyvacijos rūšis:

- vidinė (išmokimo džiaugsmas, savigarba ar savipilda, laimėjimai ir lūkesčiai ar pan.);
- išorinė (mokosi todėl, kad „reikia“, ar kas nors liepė).

Šiam motyvacijos rūšių skirstymui pritaria švedų mokslininkas A. Franssonas (1978), kuris savo disertacijoje rašė, kad vidinė mokymosi motyvacija yra viena iš būdingų

ir svarbiausių mokymosi priežasčių, o išorinė vaidina didelį vaidmenį lūkesčiams ir rezultatų bei tikslo siekiam.

G. Butkienė ir A. Kepalaitė (1996, 227) išskyrė dvi motyvacijos dalis: turinio ir dinaminę. Jos teigia, kad viena iš svarbiausių motyvacijos rūšių yra vidinė motyvacija. N. Levitovas (1960, 77) rašė, kad mąstymas, supratimas yra mokymosi pagrindas, bet šito pagrindo nebus, jei mokymasis bus nemotyvuotas, jei moksleiviai neturės sąmoningos pažiūros į mokomuosius užsiėmimus. Teigiamą mokymosi motyvaciją skatina sėkmė, aukštesni nei laukti veiklos rezultatai, o bausmės ir nesėkmės, kai rezultatai neatitinka lūkesčių, ją mažina. Motyvacija gali būti mokinio sėkmingo arba nesėkmingo mokymosi priežastis. Psichologai beveik vieningai teigia, kad moksleivių mokymosi sėkmę lemia jų psichinės veiklos ypatumai. L. Rupšienės (2000, 143) teigimu, moksleivių mokymosi motyvacija silpnėja pereinant iš pradinės mokyklos į pagrindinę, todėl šiuo laikotarpiu padaugėja nenorinčių mokytis moksleivių. Jos atliktų tyrimų rezultatai rodo, kad net 25 proc. moksleivių tingi mokytis, 35 proc. tiriamųjų jaučiasi nemaloniai, kad negauna gero pažymio, o 1 proc. – bijo eiti į mokyklą (Rupšienė, 2000, 152).

II.2. Penktosios klasės mokinių adaptacijos problemos mokykloje

Atėjimą į naują kolektyvą (klasę), išliejimą į nepažįstamų žmonių bendruomenę moksliskai įprasta vadinti socialiniu – psichologiniu adaptavimusi.

Penktokų perėjimas iš pradinės mokyklos į pagrindinę dalinai sutampa su pereinamuoju laikotarpiu – iš jaunesniojo mokyklinio amžiaus į paauglystę (11 – 12 m.), nes šiuo metu lytinio ir fizinio brendimo požymiai dėl išorinių ir vidinių organizmo ypatumų išryškėja daug anksčiau nei prieš keliasdešimt metų (Gučas, 1990, 215), ir manoma, kad brendimas dar ankstės. Psichologijoje vyrauja įvairus šio periodo amžiaus ribų skirstymas. Š. A. Amonašvilio (1986) nuomone, pagrindinėje mokykloje prasideda trečiasis moksleivių periodas – tapimo suaugusiais, jei pirmąjį periodą laikysime ikimokyklinius metus, o antrąjį – pradinės klases. T. Dragunova (2001) pažymi, kad perėjimas į penktąją klasę gali nesutapti su paauglystės pradžia, gali prasidėti metais anksčiau arba vėliau.

Daugelis psichologų pritaria, kad šis pereinamasis periodas yra „sunkus“, „kritinis“. Šiame svarbiame ir sudėtingame perėjimo iš vieno gyvenimo etapo į kitą periode vyksta kardinalūs vaiko raidos proceso pakitimai:

- atsiranda suaugusiesiems būdingų bruožų (persitvarko organizmas),

- pasikeičia mąstymas (vystosi teorinis mąstymas),
- keičiasi savęs vertinimas, poreikiai ir pan.

Pereinant iš žemesnės į aukštesnę mokymosi pakopą mokiniai atsiduria ties socialinės – psichologinės situacijos slenksčiu, kurį kiekvienam reikia įveikti. Kaip rodo praktika, vaikai šį žingsnį priima kaip svarbų gyvenimo etapą, nes jie iš „mažiukų“ tampa vyresniaisiais mokiniais.

L. Šiaučiukėnienės (1997, 100) nuomone, šiuo perėjimo iš ketvirtosios klasės į penktąją laikotarpį mokiniai išgyvena įvairius sunkumus, kuriuos sukelia naujas mokymo turinys, padidėjusi jo apimtis, lygis, nauji mokymo metodai, kontrolė ir atsiskaitymo formos ir, žinoma, skirtingi pedagogų reikalavimai. Be to, penktosios klasės išskirtos ne dėl amžiaus tarpsnio ypatybių, bet dėl to, kad šiose klasėse vyksta mokinių adaptacija, jiems reikia prisitaikyti prie naujos mokymo organizacinės sistemos, prie naujų pedagogų, jų darbo stiliaus (Šiaučiukėnienė, 1997, 151). Terminas *adaptacija* pasitaiko psichologo Jeano Piaget (Žano Pjažė) teorijose ir suprantamas kaip naujos patirties įtraukimas į turimą patirtį.

Šiame darbe adaptaciją vadinsime mokinių prisitaikymą prie naujos aplinkos, klasės draugų, naujų mokytojų, kai vieną mokytoją pakeičia atskirų dalykų mokytojai, kabinetinės sistemos ir pan. Kaip žinome, adaptacijos periodas kiekvienam moksleiviui yra unikalus ir nepakartojamas. Vienam šis laikotarpis prabėga greitai ir paprastai, nesukeldamas jokių sunkumų, prieštaravimų ar problemų, o kitam – tai labai sunkus ir ilgas periodas, kuris gali tęstis net iki pusės metų ir labai neigiamai paveikti vaiko sveikatą, psichinę būseną. Pasak J. Kolominskio (1987), toks adaptacijos periodų skirtumas yra susijęs su individualiomis vaiko psichinėmis savybėmis, bendravimo patirtimi, todėl vaikams su stipria harmoninga nervų sistema, pavyzdžiui, sangvinikams, cholerikams, adaptacijos periodas praeina visai nepastebimai arba per labai trumpą laiką. Vadinas, šios grupės vaikams neturėtų kilti papildomų problemų adaptuojantis penktojoje klasėje, nors jie iš dalies patenka į visai naują (jei mokėsi toje pačioje mokykloje, pradinėse klasėse) aplinką, susitinka su naujais žmonėmis, mokosi kitame kabinate ir pan. Tačiau kitos grupės vaikams, neturintiems tokios stiprios nervų sistemos ir beveik visada nepasitikintiems savo jėgomis, negalintiems lengvai pradėti bendrauti su naujais žmonėmis, pavyzdžiui: melancholikams ir cholerikams – šis periodas gali šiek tiek užtrukti, kartais ir su įvairiomis negatyviomis pasekmėmis.

Mūsų manymu, penktokai lengviau išgyvena adaptacijos periodą, jeigu visi klasės mokiniai pereina iš pradinės mokyklos į pagrindinę ir patenka į tą pačią klasę, negu tada,

kai vienas mokinys atsiduria naujoje klasėje tarp nepažįstamų bendraamžių, kartais visai naujų mokytojų ir pan.

Jei moksleivių prisitaikymo prie naujos aplinkos procesas – adaptacija – vyksta lėtai, iškyla papildomų sunkumų mokantis, bendraujant su mokytojais, tėvais ar bendraklasiais. Tai gali neigiamai atsiliiepti vaiko pažangumui, jo psichikos ir asmenybės raidai.

L. Rupšienės (2000, 194) manymu, paauglystėje mokymasis tampa ne toks reikšmingas kaip pradinėje mokykloje, tačiau nereikia manyti, kad paaugliai nenorėtų gerai mokytis. Šiame amžiuje statusas bendraamžių tarpe yra žymiai svarbesnis už suaugusiųjų norus paauglių atžvilgiu. Tėvai ir pedagogai stebisi, kad geras ir gabus mokinys šiame amžiaus periode visiškai pasikeičia: nebeturi motyvacijos mokslui, neatlieka namų darbų, elgiasi iššaukiančiai, o kartais ir agresyviai ir pan.

Labai dažnai nežinome, kaip padėti vaikui, kad jis geriau mokytųsi, kad lengviau sektųsi mokslai ir visa šeima nesijaustų kalta ir bejėgė prieš kylančius mokyklinius reikalavimus, keliamus vaiko. Psichologai vis dažniau kalba apie adaptacijos sunkumus, tai yra *mokyklinę dezadaptaciją*, kuri pasižymi neadekvačiu vaiko prisitaikymu, mokslo ir elgesio sutrikimais, konfliktiniais santykiais, psichogeniniais susirgimais bei reakcijomis, padidėjusiu nerimu, asmenybės vystymosi iškrypimais (Kleinberg, 1997, 26). K. Rodžers (2002) į dezadaptaciją žiūri kaip į vidinio disonanso neatsakingą būseną, kurios pagrindinis šaltinis pasibaigia konfliktu tarp „Aš – koncepcijos“ ir žmogaus patirties. Jo nuomone, pagrindinių neatitikimo priežasčių reiktų ieškoti jau ankstyvuosiuose gyvenimo perioduose. S. Selikovo (2001) nuomone, šiandieninis mokyklinės dezadaptacijos fenomenas blogiausiu pavyzdžiu daro įtaką vaikams, pasireikšdamas kaip negatyvizmas bendravimo sunkumai, pamokų praleidinėjimas, arba mokyklos nelankymas, įvairios fobijos ir pan. Tuomet puikiausiai galėtume suprasti dezadaptacijos veikiamų vaikų (tiek pradinių, tiek penktųjų klasių moksleivių) poelgius, nes jie susirenka į vieną klasę iš labai skirtingų šeimų ir sunkiai tarpusavyje suranda bendrą kalbą, nesuprasdami vieni kitų ir nemokėdami bendrauti. Mokslininkų atlikti tyrimai (Laužikas, 1978, 73) parodė, kad jaunesniojo amžiaus moksleiviams mokyklinė dezadaptacija pasireiškia 5 – 8 proc., o paaugliams – 18 – 20 proc. atvejų. Rusijos psichologai (S. Selikov ir kt.) ištyrė jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikus ir nustatė, kad jau pirmojoje klasėje 32 proc. atvejų formuojasi mokyklinė dezadaptacija, pasireiškianti šiais pagrindiniais faktoriais:

- žemu vaikų socialiniu statusu,
- tarpusavio santykiais šeimoje,
- nenoru padėti draugui,

- blogais santykiais su bendraamžiais,
- labai menkais pažintiniais gebėjimais,
- neadekvačiu savęs vertinimu.

Tuomet galime teigti, kad vyresnėse klasėse dezadaptacijos sindromą turinčių vaikų skaičius gerokai išaugo, nes, kaip jau minėjome, dezadaptacija, prasidėjusi ankstyvame amžiuje, vyresnėse klasėse tik sutvirtės (Rodžers, 2003).

Paauglystės amžius laikomas vienu iš sunkiausių auklėjimo prasme, gal todėl vidurinėse klasėse pasitaiko daugiausia vaikų, kuriems yra būdinga mokyklinė dezadaptacija. Ryškus mokyklinės dezadaptacijos sindromas yra *pažangumo sumažėjimas*.

Pažangumo sumažėjimo simptomą lengva pastebėti, tačiau išsiaiškinti jo priežastis yra daug sudėtingiau. Sylvia B. Rimm (1998, 17 – 19) tyrė Amerikos vaikus, kuriems nesiseka mokytis ir kurie neišnaudoja savo gabumų. Vaikus, kuriems nesiseka mokytis, ji priskyrė grupei vaikų, turinčių sumažėjusio pažangumo sindromą. Šį sindromą turintys vaikai yra labai įvairūs, jiems būdingas išsiblaškyimas, užmaršumas, plepėjimas, nesusikaupimas, klaidų darymas ir pan. Tokie vaikai gali turėti vieną mėgstamą dalyką, tačiau apskritai mokyklos jie nemėgsta, savo mokyklinės problemas bando suversti kitiems arba turi begalę pasiteisinimų. Sumažėjusio sindromo vaikus tyrinėtoja skirsto į kelias kategorijas (prototipus): nenuoramas, vangiuosius, pavyzdinguosius, nuskriaustuosius, maištinguosius, agresyviuosius, manipuliuotojus, gabiuosius, kūrybinguosius ir kt. Autorė priduria, kad grynųjų prototipų nebūna, nes šie turi keletą kategorijų bruožų. Manoma, kad šis pažangumo sindromas dažniausiai pasireiškia dar vaikui nepradėjus lankyti mokyklos, o išryškėja tik vėliau. Paprastai sumažėjęs sindromas pasireiškia vaiko namuose, bet kai kurios situacijos mokykloje jį gali paaštrinti arba tiesiog išprovokuoti. Nesėkmės vienus moksleivius skatina pasitempti, kitus sužlugdo, o nuolatinė nesėkmė keičia nuostatą gerai mokytis į *nenorą mokytis*, priešišumą (Jovaiša, 2001, 86).

II.3. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių nenoro mokytis raiška

L. Jovaiša (2001) pažymėjo, kad paauglystėje išryškėja asmenybės aktyvumas, visur suspėjama, griebiamasi vis naujesnės veiklos, nes senoji greitai atsibosta ir ne viskas užbaigiama, kas pradėta. Dažnas reiškinys – paauglių nesimokymas arba nenoras mokytis. Paaugliams svarbesni yra su mokykla nesusiję interesai. Jie domisi kiemo draugais ir kitais už mokyklos esančiais rūpimais dalykais (dėmesio objektais), nes pastarieji vaidina labai didelę reikšmę paauglių gyvenime. Dėl šių ar panašių priežasčių nukenčia paauglių

mokymosi pažangumas, sumažėja mokymosi motyvacija ir įprotis sistemingai dirbti. Susidūrę su mokymosi sunkumais ir aiškiai neįžvelgdami mokslo reikalingumo, mokiniai netenka noro mokytis ir pasitikėjimo savo jėgomis sunkumus įveikti (Laužikas, 1974, 7). Šiuo amžiaus periodu pradeda skirtis paauglių požiūris į mokslą, mokyklą ir apskritai mokymosi motyvaciją. Šio laikotarpiu galime pastebėti kuriuos dalykus ar veiklas mokiniai vertina labiau ir laukia su nekantrumu, susidomėjimu, nei kitus dalykus, apskritai neturinčius prasmės gyvenime ir neįdomius. L. Rupšienės (2000, 141) teigimu, toki paauglių dalykų skirstymą nulemia dvi interesų grupės:

1. *Pažintiniai ir profesiniai interesai*, kurie gali būti susiję tiesiog su įdomia veikla arba rodo moksleivio profesines aspiracijas.
2. *Santykių su mokytojais*, dėsto mėgiami mokytojai, o nepatinkantys mokytojai atstumia nuo savo dėstomo dalyko, bet taip pat gali susilpninti moksleivio mokymosi motyvaciją apskritai.

Nenorą mokytis skirtingi autoriai apibrėžia skirtingai, tačiau visi vieningai sutinka, kad tai mokymosi poreikių trūkumas. Šiame darbe nenorą mokytis laikysime kaip socialinį reiškinį, nepatenkinantį su mokymosi susijusių poreikių (Rupšienė, 2000, 7). Vaikas dažniausiai nežino, kada, kokiomis aplinkybėmis jis prarado norą mokytis; paprastai tai yra lėtas, ugdytojų (tėvų ir mokytojų) retai kada fiksuojamas procesas (Bitinas, 2002, 127).

Negatyvus požiūris į mokslą priklauso nuo aplinkinių žmonių: tėvų, draugų, mokytojų, kurie mokymosi motyvaciją gali veikti tiek teigiamai, tiek neigiamai.

A. Gučas (1990, 231), tyrinėjęs vaikus ir paauglius, jų psichologiją, pažymi, kad vaikui nesiseka mokykloje dėl daugelio priežasčių:

1. Sunkios sąlygos šeimoje: jie negali pailsėti, mokytis, ne laiku ir prastai maitinasi.
2. Atsilieka dėl praleistų pamokų.
3. Patenka į socialiai pakrikusių vaikų draugystę.
4. Gali tik silpnai mokytis, nes jie „sunkios galvos“ vaikai.

Remiantis įvairių mokslininkų (V. Rimkevičienės, J. Vaitkevičiaus, A. Juškos, V. Rajecko, L. Rupšienės ir kt.) tyrimų duomenimis galima teigti, kad pagrindinės priežastys, atstumiančios vaiką nuo mokyklos, yra šios:

- mokymosi sunkumai;
- sudėtingas mokymosi turinys;
- neigiamos mokytojų reakcijos;
- negatyvi mokymosi motyvacija;

- adaptacijos sunkumai ir kt.

Apibendrinus šias priežastis, pastebima, kad negatyvus požiūris į mokymąsi dažniausiai susiformuoja dėl mokykloje patirtų nuolatinių nesėkmių ar nusivylimų. A. Gučo (1990, 231) teigimu vaikas nespėja arba negali prisitaikyti prie mokyklos reikalavimų, įvairios veiklos ir darbo sąlygų joje.

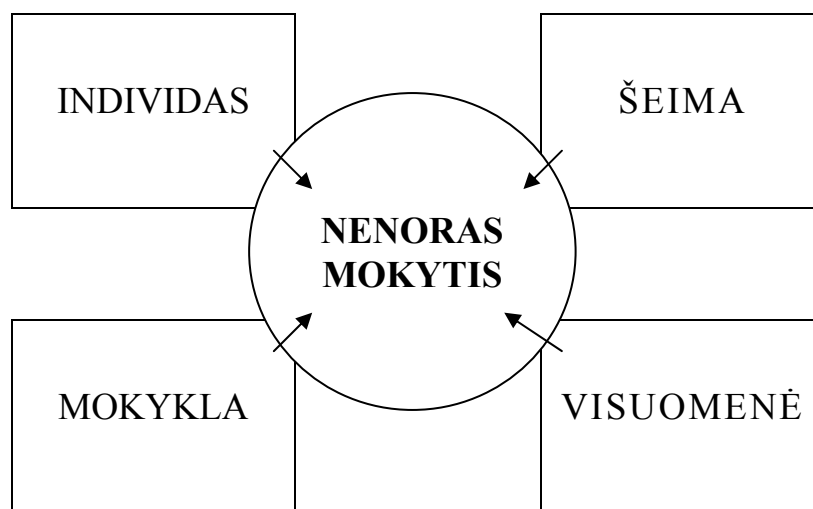
Remdamiesi P. Dereškevičiaus (2000, 69) tyrimais, galėtume paminėti pagrindines pedagoginių veiksmų grupes, mažinančias mokinių norą mokytis:

- mokytojų rūpinimasis gabesniais mokiniais;
- nemokėjimas paskirstyti ugdymo turinio skirtingo pajėgumo vaikams;
- silpnas pedagoginis meistriškumas ir pan.

Edukologai teigia, kad nenorą mokytis lemia įvairios ekonominės, kultūrinės ir socialinės priežastys, kurios ne visada yra tiesioginiai skatuliai, bet gali sudaryti prielaidas, mažinančias norą mokytis.

Dauguma Lietuvos (P. Dereškevičius, A. Juška, J. Vaitkevičius, V. Rajeckas, L. Rupšienė, V. Targamadžė) ir užsienio (Sylvia B. Rimm, A. Kleinberg, K. Hurrelmann., G. Unverzagt) tyrinėtojų nagrinėjo mokyklos nelankymo, nepažangumo, neigiamo požiūrio į mokymąsi priežastis. Beveik visi tyrinėtojai vieningai sutaria, kad nenoras mokytis priklauso nuo paties vaiko, nuo šeimos, nuo mokyklos ir nuo visos visuomenės. (žr. 5 pav.)

Kartais net neįmanoma nustatyti pagrindinės priežasties, sukėlusios neigiamą požiūrį į mokymąsi ar mokyklą, nes priežastys labai glaudžiai tarpusavyje susijusios ir gali mokinį įtakoti ne viena iš jų, bet visas derinys.

5 pav. Nenoro mokytis veiksniai (pagal L. Rupšienę, 2000, 50)

Labai išsamiai nenoro mokytis priežastis tyrinėjusi L. Rupšienė (2000, 129), išskyrė keturias (nenoro mokytis) formas:

1. Epizodinė (lengviausia forma);
2. Latentinė;
3. Aktyvioji;
4. Konfliktiška (stipriausia forma).

Pirmajam tipui ji priskiria mokinius, kartais nenorinčius mokytis dėl pervargimo, įvairių nesėkmių, šeimos problemų, konfliktinių situacijų arba nenoro atlikti jam skirtų užduočių. Ši forma gali būti įveikiama, ir mokinys sėkmingai vėl įsitraukia į mokymosi veiklą.

Antrajam tipui priskiriami dažnai nenorintys mokytis mokiniai, neatliekantys arba labai vangiai atliekantys užduotis, tačiau iš mokyklos bėgti vengiantys. Šis tipas dar vadinamas pasyvaus, arba užslėpto, mokymosi.

Trečiasis tipas – kai nenoras mokytis labai ryškiai išreikštas. Šio tipo mokiniai demonstratyviai nesimokantys, nesiruošiantys pamokoms ir ignoruojantys mokytojo užduotis. Esminis požymis – pamokų praleidinėjimas.

Ketvirtajam tipui priskiriami tokie mokiniai, kurie stipriai konfliktuoja su mokykla ir meta ją (būna išmesti). Šios nenoro mokytis formos įveikimas yra pats sudėtingiausias, nes nelankantys mokyklos mokiniai dažniau už kitus įsitraukia į socialinės rizikos grupę, vaikatauja, rūko, vartoja svaigalus, narkotikus, tampa nusikaltimų iniciatoriais arba jų vykdytojais. Lietuvos viešosios policijos biuro Prevencijos tarnybos duomenimis, nedirbantys ir nesimokantys vaikai 2000 m. padarė 3003 nusikaltimus, 2001 m. – 2655, o 2002 m. – 2073 nusikaltimus, nors šis skaičius sumažėjo, tačiau kas antras nusikaltimas yra padarytas grupėje.

Daugelis edukologų vieningai sutinka, kad penktoji klasė, tai yra perėjimas iš pradinės mokyklos į pagrindinę, yra antrasis kritinis taškas, kuriame susiduriama su nenoro mokytis raiška. Bitino (2002, 122) nuomone, jau penktosios klasės, antrame mokslo metų pusmetyje, susiduriama su moksleivių nenoro mokytis problema. Tuo metu gali išryškėti silpnos žinios, nesugebėjimas mokytis naujomis sąlygomis (Bitinas, 2002, 122), todėl labai svarbu išsiaiškinti ir suprasti nenoro mokytis priežastis, norint laiku suteikti reikiamą pedagoginę – psichologinę, o kartais – medicininę pagalbą.

Apibendrinant galima teigti, kad mokymosi motyvacija jaunesniajame mokykliniame amžiuje priklauso nuo paties vaiko, jo tėvų, draugų ir mokytojų. Mokinių mokymosi motyvaciją įtakoja ekonominės, socialinės ir kultūrinės priežastys.

III. PENKTOSIOS KLASĖS MOKINIŲ NENORO MOKYTIS PRIEŽASČIŲ NUSTATYMO TYRIMAI

III.1. Tyrimo organizavimas ir metodika

C. M. Charles (1999, 9) terminą *tyrimas* apibrėžia kaip atidų, sistemingą, kantrų nagrinėjimą, siekiant atskleisti ar nustatyti faktus bei sąsajas. B. Bitinas (1998, 12) tyrimą apibūdina, kaip mokslinio pažinimo objekto duomenų rinkimą ir analizavimą, kuriam taikomi moksliniai metodai ir siekiama atskleisti arba patikrinti faktus bei ryšius.

Tyrimas – tai ne skubotas, o atidus, sistemingas ir kantrus procesas. Mokslinis tyrimas – tai ypatinga strategija naudojama norint atsakyti į klausimus ir išspręsti problemas, atskleisti faktus ir jų tarpusavio sąsajas. Pedagoginis tyrimas atliekamas, kai atsiranda problema ir nerandama išeities, tada tenka suformuluoti svarbiausią tyrimo klausimą ir išsikelti hipotezę, įtraukti narius dalyvauti tiriant ir sprendžiant iškilusias problemas.

Siekdami atsakyti į užsibrėžtus darbo tikslus, išspręsti iškeltus uždavinius rėmėmės B. Bitino (1998) metodologija, naudojome įvairius tyrimo metodus, norėdami geriau išsiaiškinti mokinių nenoro mokytis priežastis:

- anoniminę anketą;
- interviu;
- stebėjimą;
- stebėjimo dienoraštį;
- stebėjimo duomenų analizę.

Anoniminę anketą (žr. 1 priedą) naudojome norėdami nustatyti mokinių savijautą klasės bendruomenėje ir mokykloje, santykius su mokytojais, mieliausias veiklas, pamokų lankymą ir nenoro mokytis priežastis. Anketų metodas yra populiarus ir įgalina surinkti daug informacijos, kuri leidžia nustatyti dėsningumus tiriamoje srityje. Anketinė apklausa būna didesnės apimties ir mažiau asmeninio pobūdžio. Ji už interviu pranašesnė tuo, kad vienam tiriamajam reikia skirti mažiau laiko, o jeigu klausimai struktūrizuoti, yra paprasta apdoroti duomenis. Tačiau anketose ne visada tiriamasis atsako į klausimus arba sąmoningai nuslepia tikruosius santykius. Sudarant anketų klausimus buvo stengiamasi išryškinti mokinius dominančius klausimus, neatitrūkti nuo jų gyvenimo aktualijų, tuo pačiu neužmirštant tyrimo tikslo.

Interviu (žr. 2 priedą) metodu siekėme išsiaiškinti rūpimus klausimus, į kuriuos neišsamiai atsakė tiriamieji anketavimo metu. Tyrimo metu kalbėjomės su nenorinčiais mokytiis mokiniiais, siekdami išsiaiškinti jų santykius su mokytojais ir bendraamžiais, norėdami geriau sužinoti mokinių adaptaciją sąlygojančius veiksnus. Interviu metodas papildė jau turimą informaciją, atskleidė mokinio vidinę poziciją, patikslino gautus duomenis. Šis metodas vyksta pagal iš anksto parengtus klausimus, per juos klausėjas gali padrašinti respondentą, užduoti papildomus klausimus, galima gauti naudingos informacijos, bet ją reikia vertinti atsargiai, nes tiriamąjį gali veikti klausėjo laikysena, padrašinimai, prašymai.

Stebėjimas (žr. 3 priedą) buvo naudojamas geriau suvokti tiriamųjų vidinį pasaulį, išsiaiškinti dominuojančias priežastis. B. Bitino (2002, 46) teigimu tai yra universalus diagnostinių duomenų rinkimo būdas, kurio metu diagnozuotojas nesikiša į ugdymo procesą ar ugdytinių veiklą ir lieka objektyvus, vertindamas ir pažymėdamas stebėjimo duomenis. Stebėjimo metodą įvairūs mokslininkai vertina skirtingai, vieni juo remiasi, tyrinėdami nenoro mokytiis priežastis, kiti – naudojami juo atsargiai. Šis tyrimo metodas yra svarbus tyrinėjant mokinius natūralioje aplinkoje, nes padeda geriau suprasti vaiko elgesio motyvus, jo asmenybės savybes.

Stebėjimo dienoraštį naudojome užrašant stebėjimo duomenis, analizuojant refleksijas ir darant išvadas. Tai svarbus duomenų rinkimo būdas, kuris taikomas natūraliomis sąlygomis, tiksliai ir išsamiai fiksuojami svarbiausi stebimų asmenų elgesio, kalbos ar kiti su stebimuoju susiję reiškiniai.

Statistinė duomenų analizė buvo panaudota tiriant mokinių statuso santykį su jų pažangumu, lankomumu, elgesio įvertinimu, mokinių vietos jų tarpusavio santykiuose nustatymui. Šio metodo dėka duomenys yra matematiškai analizuojami, apibendrinami, siekiant atskleisti, kas grupėje yra tipiška, parodyti santykinę individų padėtį grupėje, ryšius tarp kintamųjų, panašumus ir skirtumus tarp nenorinčių mokytiis mokinių grupių ir kt. Statistinę duomenų analizę C. M. Charles (1999, 187) nuomone, reikia naudoti saikingai, tiksliai nustačius, ką norime sužinoti, į kokius klausimus gausime atsakymus. Siekdami realizuoti tikslus, išspręsti keliamus uždavinius, taikėme tokius metodus:

1. Dirbome individualiai su nenorinčiais mokytiis mokiniiais:
 - a) pagalba (susirandant mokymuisi reikalingą medžiagą);
 - b) patarimai (kaip suskaidyti dalimis pernelyg ilgas, sunkias užduotis).
2. Bendradarbiavome su klasės auklėtojais:
 - a) vertybių ugdymas klasės valandėlių metu.
3. Bendradarbiavome su dalykų mokytojais.

4. Bendradarbiavome su nenorinčių mokytiis mokinių tėvais.

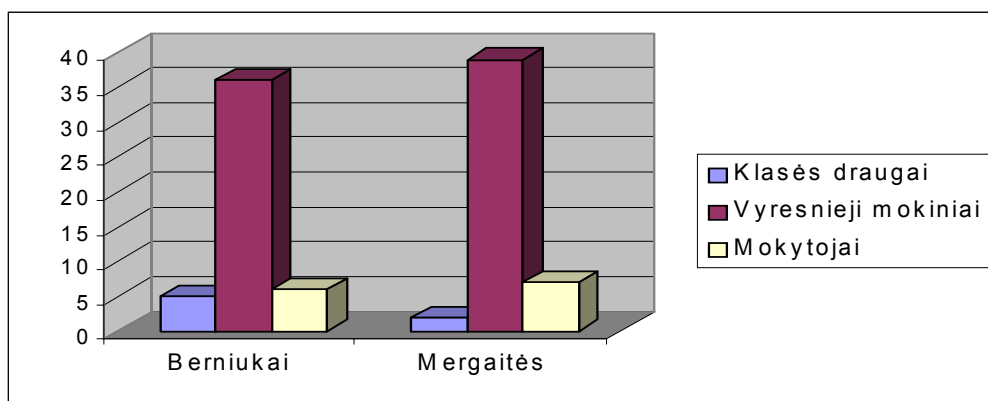
Anketavimo būdu buvo apklausti visi Ukmergės Dukstynos pagrindinės mokyklos penktųjų klasių mokiniai. Tyrime dalyvavo 112 respondentų: 54 mergaitės ir 58 berniukai. Kiekybinis skirtumas tarp lyčių yra neesminis.

III.2. Nenorinčių mokytiis penktosios klasės mokinių elgesio raiškos priežastys

G. Kvieskienė (2003, 110) pabrėžia, kad mokykla yra antroji vaiko bendruomenė, į kurią vaikas patenka po šeimos, joje socializuojasi, įgauna tam tikrų elgesio, bendravimo įgūdžių. Gerai žinodami, kad mokiniai mokykloje praleidžia didesniąją dalį dienos, norėjome išsiaiškinti, ar penktųjų klasių mokiniai mokykloje jaučiasi saugūs.

Remdamiesi tyrimų duomenimis galime teigti, kad net 32 berniukai (55 proc.) ir 24 mergaitės (44 proc.) mokykloje jaučiasi labai gerai ir saugiai, nejausdami diskomforto ar baimės, 18 berniukų (31 proc.) ir 16 mergaičių (30 proc.) jaučia baimę. Kiti tiriamieji, tai yra 14 mergaičių (26 proc.) ir 8 berniukai (14 proc.), mokykloje jaučiasi neužtikrintai ir nesaugiai, nuolat jaučia įtampą, baimę.

L. Rupšienės (2000) atliktų tyrimų duomenys rodo, kad vaikai kartais net liguistai bijo eiti į mokyklą. Pagrindinę priežastį jie nurodo mokyklos ir mokytojų baimę. Mūsų anketų atsakymų analizė (žr. 6 pav.) parodė, kad 36 berniukai (62 proc.) ir 39 mergaitės (72 proc.) mokykloje dažniausiai bijo vyresniųjų mokinių. Labai maža dalis tiriamųjų mokykloje bijo bendraamžių, t. y. savo klasės draugų. Kaip ir reikėjo tikėtis, buvo ir tokių vaikų, kurie labiausiai bijo mokytojų.

6 pav. Mokinių baimės šaltinis

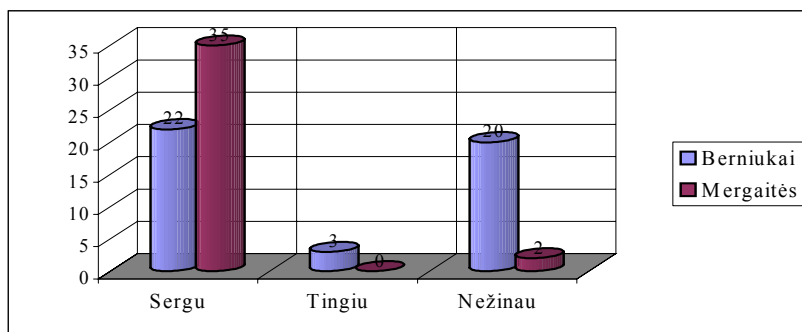
Kokios pagrindinės priežastys sąlygojančios mokinių baimės pasireiškimą?

Vyresniųjų mokinių bijo dėl to, kad jie gali nuskriausti: užsipulti, pastumti, užgauti, primušti, kibti, pakišti koją ir pan. Taip mano didesnė dalis respondentų (62 proc. berniukų ir 61 proc. mergaičių). Vyresniųjų mokinių tiriamieji bijo, nes jie gąsdina susidorojimu, gali atimti pinigų ar daiktus, jie stipresni ir pavojingi. Kokios priežastys įtakoja mokytojų baimę? Pagrindinė priežastis, dėl kurios mokiniai bijo mokytojų, rėkimas ir pastabų rašymas, tėvų ar globėjų informavimas (12 proc. berniukų ir 7 proc. mergaičių).

1 lentelė. Mokinių baimės priežastys

Priežastis		Vyr.		Mot.	
		N	Proc.	N	Proc.
Mokinių	Gali nuskriausti	36	62	33	61
	Gąsdina, gali reketuoti	5	9	10	18
	Prasivardžiuoja	-	-	2	4
Mokytojų	Rėkia, rašo pastabas	7	12	4	7

Pamokų praleidinėjimas ar mokyklos nelankymas prisideda prie mokinių nenoro mokytis. Analizuodami penktųjų klasių mokinių anketų duomenis pastebėjome, kad didesnė dalis tiriamųjų, iš jų: 30 berniukų (52 proc.) ir 34 mergaitės pamokas praleidžia kartais ir tik maža dalis respondentų dažnai praleidinėja pamokas (5 proc. berniukų ir 4 proc. mergaičių). Apibendrinus tyrimo duomenis, matome, kad penktųjų klasių mokiniai gerai lanko mokyklą, pagrindinė pamokų praleidimo priežastis yra liga. (38 proc. berniukų ir 65 proc. mergaičių) (žr. 7 pav.). Mokyklos nelanko, nes tingi 3 berniukai (5 proc.). Mūsų manymu, šie berniukai susiduria su kitomis problemomis, iškylančiomis mokykloje, ir, nenorėdami to pripažinti, nelankymą bando paslėpti, prisidengę „tingiu“ etikete. Įdomiausia tai, kad dalis respondentų visai negalėjo, o galbūt nenorėjo, įvardinti mokyklos nelankymo priežasčių, nes į klausimą, kodėl nelanko mokyklos, jie atsako, kad nežino (35 proc. berniukų ir 4 proc. mergaičių). Norėtume tikėti, kad mergaitės į anketos klausimą atsakė sąžiningiau, o berniukai tiesiog neįsigilino į klausimo esmę.

7 pav. Mokyklos nelankymo priežastys

Panagrinėkime respondentų atsakymus (žr. 2 lent.), kodėl penktųjų klasių mokiniai dažnai nenori mokytis ir kas sąlygoja jų nenorą mokytis. Įdomu tai, kad mokiniai mokytis nenori, nes neįdomu, atsibosta, labai daug namų darbų ir dėl kitų priežasčių. Jie teigė, kad pradinėse klasėse mokytis labai patiko. Vieną iš nesimokymo priežasčių tiriamieji nurodo savo tingumą, taip mano 13 berniukų ir 1 mergaitė.

2 lentelė. Nenoro mokytis priežastys

Priežastis	Vyr.		Mot.	
	N.	Proc.	N.	Proc.
Neįdomu, nuobodu	14	24	8	15
Sunku	9	15	11	20
Tingi	13	22	1	2
Daug namų darbų	11	20	6	11
Neišsimiega	7	12	-	-

Palyginę J. Vaitkevičiaus (1981, 96) ir mūsų atliktų tyrimų duomenis, pastebėjome, kad penktųjų klasių mokinių nepalankaus požiūrio į mokyklą pagrindinės priežastys yra labai panašios, tik atsakymai pasiskirstė skirtingai. J. Vaitkevičiaus tirtų penktųjų klasių berniukai, kaip pagrindinę priežastį atbaidančią nuo mokyklos, nurodo sunkumą mokytis (48,7 proc.), o mergaitės – nuobodumą (62,1 proc.) Berniukų, nuobodžiaujančių mokykloje, buvo tik 17,7 proc., bet tinginčių mokytis – 26,5 proc.

Analizuodami mokinių tyrimo duomenis (žr. 3 lent.), pastebėjome, kad labiausiai nenori mokytis mokiniai prieš kontrolinius darbus – berniukai (19 proc.) ir mergaitės (11 proc.), gavus blogą pažymį - 7 berniukai (12 proc.) ir 6 mergaitės (11 proc.). Tiek pat

mokinių nenori mokytis, nes tingi. Problemų visiškai nekyla tik 2 berniukams (3 proc.) ir 16 mergaičių (30 proc.).

3 lentelė. Nenoro mokytis problemų šaltinis

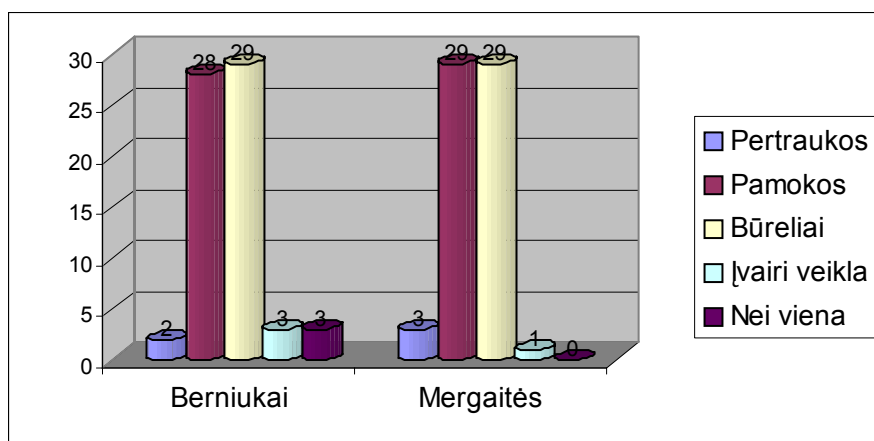
Priežastis	Vyr.		Mot.	
	N	Proc.	N	Proc.
Gavus blogą pažymį	7	12	6	11
Kai tingiu	7	12	6	11
Kai nesiseka, nesuprantu	4	7	9	17
Prieš kontrolinį	11	19	6	11
Kai daug namų darbų	9	15	2	4
Kai blogai jaučiuosi	10	17	7	13
Prieš trimestrą	3	5	1	2
Visada	3	5	-	-
Kai triukšmas	-	-	1	2
Kai skriaudžia, baudžia	2	4	-	-
Griežta mokytoja	1	2	-	-

Iš 3 lentelės duomenų galime spręsti, kad mokiniai nenori mokytis, kai jiems užduodama daug namų darbų, esant blogai savijautai, griežtai mokytojai, kai jie yra skriaudžiami ar baudžiami (namuose ar mokykloje). Nerimo jausmo atsiradimas, susidūrimai su nedideliais sunkumais (sunkesnė užduotis, didesnis nei paprastai mokymosi krūvis ir pan.), sveikatos ar tarpusavio bendravimo problemos – tai pagrindinės priežastys, galinčios sukelti penktųjų klasių mokinių negatyvų požiūrį į mokslą.

Vaiko tapsmas asmenybe, vystymasis ir, žinoma, mokymasis didele dalimi priklauso nuo jo veiklos. J. Vaitkevičiaus (1982, 55) teigimu, žmogaus protiniai gebėjimai vystosi per veiklą: žaidimus, mokymąsi ir darbą. Jo manymu, veikla viena nuo kitos skiriasi, ne tik turiniu, pobūdžiu, bet ir laiko atžvilgiu (įvairaus amžiaus tarpsniais). Autorius samprotauja, kad įvairi veikla žmogų lydi visą jo gyvenimą.

Neabejojama, kad mokykloje vyrauja įvairios veiklos rūšys, todėl norėjome sužinoti, kuri veikla labiausiai patinka penktųjų klasių mokiniams ir kokios priežastys sąlygoja jų pasirinkimą.

Mokiniai galėjo rinktis vieną ar net kelias jiems patinkančias veiklos sritis (žr. 8 pav.).

8 pav. Mieliausia veikla mokykloje

Pastebėta, kad berniukams (49 proc.) ir mergaitėms (54 proc.) mieliausia veikla mokykloje yra pamokos ir būreliai, nes atsakymai procentine išraiška pasiskirstė beveik po lygiai. Pamokas mokiniai išskiria kaip labai įdomias ir naudingas įgyti žinioms. Būrelius vertina todėl, kad ten jie gali realizuoti savo poreikius, gabumus, sužinoti daug naudingų dalykų.

Pagal L. Jovaišą (2001, 91), darbingiausios savaitės dienos yra antradienis, ketvirtadienis ir penktadienis. Žinodami, kad geriausio mokymosi ir didžiausio darbingumo laikas didele dalimi priklauso ne tik nuo mokinių savijautos, nuotaikos, bet taip pat didelę reikšmę turi ir savaitės diena, anketoje pateikėme klausimą apie tai, kuri savaitės diena jiems geriausia. Galime panagrinėti, kaip pasiskirstė atsakymai į pateiktą klausimą. Nustatyta, kad didžiausia dalis respondentų – berniukų (65 proc.) ir mergaičių (56 proc.), geriausia savaitės diena pasirinko penktadienį, nes tai paskutinė mokymosi savaitės diena, ryt (šeštadienį) nereikės anksti keltis ir eiti į mokyklą, geros ir lengvos pamokos ir pan. Keli tiriamieji (po 9 proc.) neišskyrė nė vienos dienos, nes jiems mokykloje patinka visos dienos. Pirmadienį pasirinko tik 1 berniukas (2 proc.) ir net 8 mergaitės (15 proc.), respondantai nurodė, kad šią savaitės dieną jiems mažiausia savaitinių pamokų, įdomiausios, geriausios ir lengviausios pamokos. Savo nuomonės, renkantis geriausią savaitės dieną mokykloje, neturėjo berniukai (7 proc.), todėl į klausimą atsakė – „nežinau“. Antradienį ir trečiadienį pasirinko tik po 2 – 4 penktųjų klasių mokinius. Lygindami Jovaišos pastebėjimus ir mūsų tyrimo rezultatus galime teigti, kad penktųjų klasių moksleiviams darbingiausios ir geriausios savaitės dienos yra dvi - ketvirtadienis ir penktadienis, antradienį pasirinko nedaug mokinių.

Kokios ateities perspektyvos galėtų sąlygoti motyvaciją mokytis? Penktokai, atsakydami į pateiktos anketos klausimus, nurodė daugelį priežasčių, dėl ko jie norėtų

mokyti. Susidomėjimą kelia tai, kad net 12 respondentų berniukų (20 proc.) ir 11 mergaičių (20 proc.) norėtų mokyti, jei jiems būtų leidžiama pasirinkti dalykus, o pamokos būtų truputį trumpesnės. Berniukai (12 proc.) ir mergaitės (7 proc.) norėtų mokyti, jei jiems neužduotų namų darbų arba užduotų labai mažai, kad liktų laiko ir laisvalaikio. Kaip minėta anksčiau, nenoras mokyti mokiniams kyla prieš kontrolinius darbus, tačiau dabar įvardijant priežastis, kurioms esant jie norėtų mokyti – kontrolinių darbų nebuvimą pasirinko tik po 2 respondentus – berniukai (3 proc.), mergaitės (4 proc.). Kiti mokiniai norėtų mokyti, jeigu būtų lengviau ir įdomiau, jie viską suprastų, nebūtų rašomi pažymiai. (Šiems penktokams pažymiai nebuvo rašomi visą I – ajį trimestrą, siekiant sudaryti kuo lengvesnę adaptaciją, pereinant iš pradinės į pagrindinę mokyklą). Anksčiau paminėtuose atsakymuose berniukai (5 proc.) ir mergaitės (52 proc.) nurodė, kad mokyti nori, tačiau dabar į klausimą „norėčiau mokyti, jeigu“ tik 4 respondentai berniukai ir 14 mergaičių atsakė norį mokyti. Matome, kad net per pusę sumažėjo norinčių mokyti mergaičių. Viena iš mažiau reikšmingų berniukų noro mokyti priežasčių galėtų būti kompiuterizuotos klasės, antra – mažesnis kuprinėse nešiojamų knygų kiekis, trečia – ilgesnės atostogos. Mergaitės rinktušį kompiuterizuotas klases ir geresnius mokytojus.

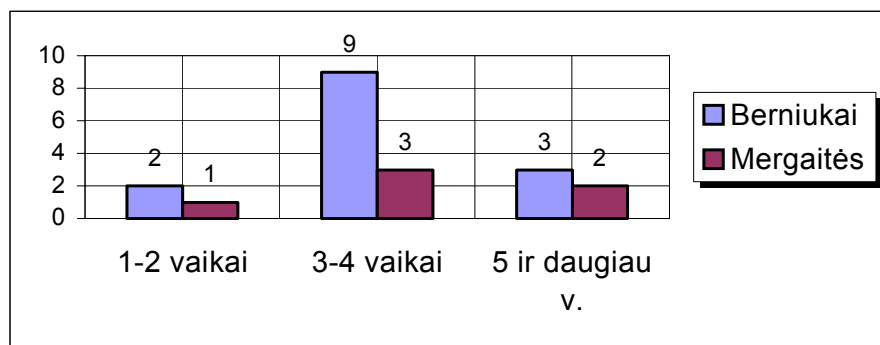
4 lentelė. Mokymosi motyvacijos perspektyvos

Priežastis	Vyr.		Mot.	
	N	Proc.	N	Proc.
Nevertinimas pažymiais	6	10	2	4
Kontrolinių darbų nebuvimas	2	3	2	4
Namų darbų nebuvimas	7	12	4	7
Lengvesnės, įdomesnės pamokos	6	10	6	11
Galimybė rinktis pamokas	12	20	11	20
Kompiuterizuotos klasės	4	7	3	5
Geresni mokytojai	1	2	3	5
Mažiau knygų (per sunkios kuprinės)	3	5	2	4
Ilgesnės atostogos	6	10	-	-
Mušėikų ir vagių nebuvimas	-	-	1	2

Atlikus penktųjų klasių mokinių anketinę apklausą ir pakalbėjus su mokinių pradinė klasių mokytojais apie vaikus, kurie pradinėse klasėse stokojo mokymosi motyvacijos, sunkiau sekėsi mokslai, be priežasties praleidinėjo pamokas, pasirinkome 20 nenorinčių mokyti mokinių: 14 berniukų ir 6 mergaites. Su mokiniiais buvo pravestas interviu pagal iš anksto parengtus klausimus. Apibendrinkime tyrimo duomenis.

Pagrindinė visuomenės ląstelė yra šeima, todėl jai skiriamas ypatingas vaidmuo auklėjant jaunąją kartą. V. Aramavičiūtė (1985, 135) savo monografijoje „Mokinių dorovinės pozicijos formavimas“ rašė, kad šeima yra pirmoji socialinė aplinka, kuri labai anksti pradeda veikti vaiką, kai jo psichika tebėra labai plastiška ir nepatyrusi jokios įtakos, o šeimos poveikis vaiko asmenybei yra pastovus ir ilgai trunkantis. Pastaruoju metu vis gausėja informacijos apie tai, kokią įtaką turi šeima vaiko asmenybės brendimui, mokymosi motyvacijai ir kiek paveikūs gali būti tėvai ar kiti šeimos nariai formuojant nenoro mokytis priežastis, užkertant kelią jų atsiradimui.

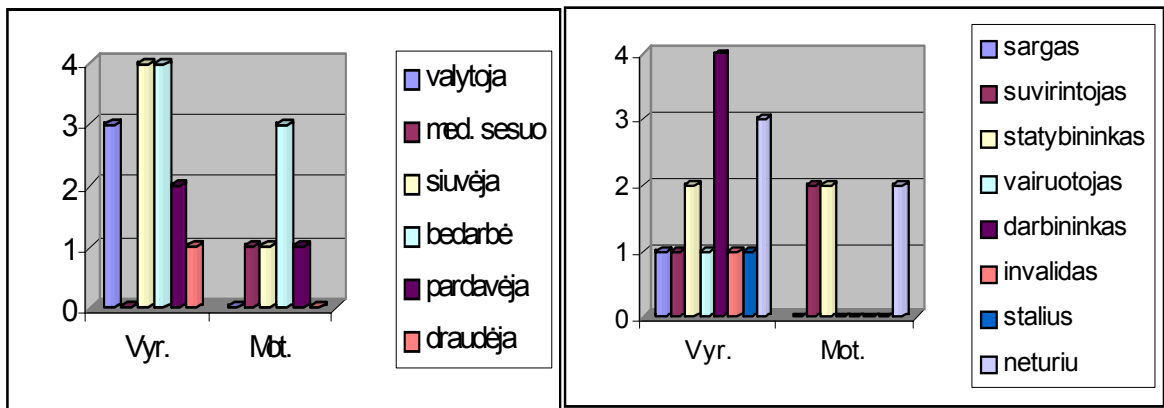
Tiriant nenorinčiųjų mokytis penktųjų klasių mokinių šeimų sudėtį (9 pav.) pastebėjome, kad daugiau kaip pusė tiriamųjų berniukų (65 proc.) ir mergaičių (50 proc.) gyvena daugiavaikėse šeimose, auginančiose tris arba keturis vaikus.

9 pav. Vaikų skaičius šeimose

Analizuodami duomenis, pastebėjome, kad tiriamieji (5 berniukai – 36 proc. ir 4 mergaitės – 67 proc.), turėdami problemų, dažniausiai kreipiasi į motiną, arba kitą šeimos narį, nes didelio skirtumo jiems nėra. Problemas spręstų su tėvu 3 berniukai (21 proc.), o 1 berniukas (7 proc.) ir 2 mergaitės (33 proc.) – su seneliais.

Galime daryti prielaidą, kad tie vaikai, kurie augo nepilnoje šeimoje, tik su motina, iškilusias problemas bandytų spręsti kartu su ja, o vaikai, augę pilnoje šeimoje, pasirinktų jiems labiausiai tuo metu tinkantį žmogų. Net penki tiriamieji vaikai gyvena nepilnose šeimose, tik su motina, vienas moksleivis gyvena pas močiutę, nes tėvas yra sukūręs kitą šeimą, o motinai apribotos teisės. 1 mergaitė gyvena pas tėvą ir pamotę laiko savo motina (biologinei motinai apribotos teisės), gal todėl nurodė pamotės darbo vietą ir pareigas.

10 pav. Motinos pareigos darbe

11 pav. Tėvo pareigos darbe

Panagrinėję 10 – ajį ir 11 – ajį paveikslus pastebime, kad 29 proc. berniukų ir 50 proc. mergaičių auga šeimose, kur motinos yra bedarbės, neturinčios pajamų ir gyvenančios iš pašalpų, 6 berniukų ir 2 mergaičių motinos – darbininkės, o tarnautojų ar kitų aukštesnių pareigų šių vaikų motinos neužima. Vieno iš berniukų tėvas yra invalidas, o kitų vaikų tėvai – darbininkai. Įdomu pastebėti ir tai, kad nė vienas iš tiriamų šeimų tėvas nėra bedarbis.

Norėjome sužinoti, su kuo mokiniai dažniausiai leisdavo laiką vaikystėje. Atsakymai parodė, kad 50 proc. berniukų ir 67 proc. mergaičių daugiausiai laiko leisdavo su draugais. Reikėtų paminėti, kad didesnė dalis vaikų gyvena nepilnose šeimose su vienu iš tėvų. Su kitais šeimos nariais: broliais, seserimis ir tėvais – vaikystėje leido laiką 21 proc. berniukų. Du mokiniai (14 proc.) vaikystėje bendravo, žaisdavo su žaislais. Vienas vaikas gyvena daugiavaikėje nepilnoje šeimoje, o kitas – visą vaikystę gulėjo ligoninėje, nes labai sirgo (jam iš inkstų buvo pašalintas piktybinis navikas).

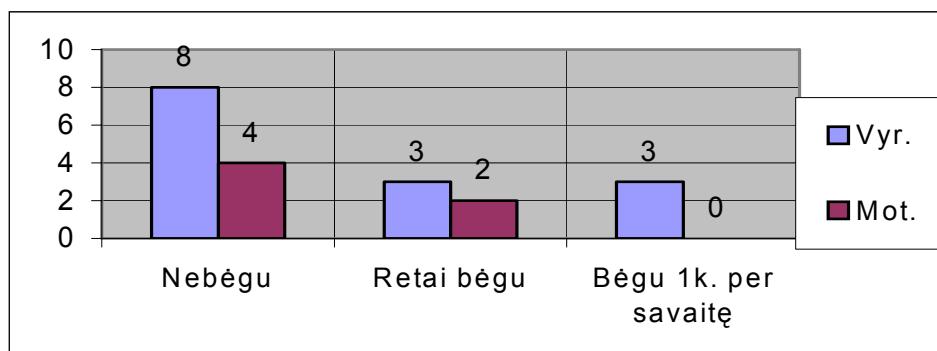
Interviu siekėme išsiaiškinti, ar mokiniai noriai eina į mokyklą. Jei ne, tai kokios priežastys. Atsakymai parodė, kad 6 berniukai (43 proc.) ir 4 mergaitės (67 proc.) noriai eina į mokyklą, nes jiems patinka mokytis, 50 proc. berniukų ir 33 proc. mergaičių noriai eina į mokyklą. Visai nenori eiti į mokyklą tik 1 berniukas (7 proc.).

Mokymosi rezultatams daug įtakos turi santykiai su mokytojais ir jų bendraamžiais. Tiriamųjų klausėme, kaip jiems sekėsi ir sekasi bendrauti su klasės draugais pradinėje mokykloje ir dabar, ar jie turi draugų klasėje ir už mokyklos. Mokinių atsakymai rodo, kad bendravimo problemų neturi ir su klasės draugais bendrauja puikiai 86 proc. berniukų ir 67 proc. mergaičių. Likę respondentai (14 ir 33 proc.) atsakė, kad jie gerai bendrauja ir bendravo su bendraamžiais.

Klasėje ir už mokyklos turintys draugų nurodė 79 proc. berniukų ir 100 proc. mergaičių. Vienas iš mokinių (P. M.)¹, kurio nelabai mėgsta klasės draugai (jis mušasi, įžeidinėja ir konfliktuoja su bendraamžiais ir mokytojais) sakė, kad klasėje draugų turi, tačiau už mokyklos ribų jų neturi, nes niekas nenori su juo draugauti, todėl ir lieka „vienas kaip pirštas“.

Apie tai, kokia buvo pradinių klasių mokytoja, 93 proc. berniukų ir 100 proc. mergaičių atsiliepia, kad ji buvo gera, t.y. graži, nuoširdi, maloni, linksma, draugiška, įdomi. Tačiau vienas berniukas (K. K.) sakė, kad jo mokytoja buvo negera, nes ji rėkdavo, tai sąlygojo jo nenorą mokytis ir bėgimą iš pamokų. Pažymėtina, kad berniukas gyvena nepilnoje šeimoje, turi brolių, kuris beveik nelanko mokyklos ir praleidinėja pamokas be pateisinamos priežasties. Motina nebeturi įtakos sūnaus elgesiui, nes jis nebeklauso.

Norėdami įsitikinti, ar pradinėse klasėse mokiniai bėga iš pamokų, uždavėme klausimą – „Ar esi pabėgęs iš pamokų ir kaip dažnai?“ Duomenys rodo, kad net pradinėse klasėse mūsų tiriamieji buvo pabėgę iš pamokų, tačiau tai vykdavo tikrai retai.

12 pav. Bėgimo iš pamokų dažnis

Kaip jau galėjome pastebėti, pradinėse klasėse dažniau mokyklą buvo linkę pakeisti kita veikla, nei „sėdėjimu“ pamokose, berniukai. Dažniau bėgo iš pamokų taip pat berniukai, o mergaitės mažiau bėgo iš pamokų. Jos sakė, „kaip gali nebėgti, jei visa grupė (mokiniai suskirstomi į grupes, užsienio kalbų mokymuisi) pabėgo“ arba „jei paliko po pamokų, o man reikėjo atlikti mamos duotą užduotį“ ir pan.

Mus domino, kurie mokomieji dalykai mokiniams patiko, o kurie nepatiko pradinėje mokykloje, kuriuos iš jų buvo sunku ar lengva mokytis. Respondentai galėjo

¹ visų mokinių vardų ir pavardžių inicialai pakeisti, siekiant nepažeisti vaiko teisių ir išsaugoti konfidencialumą.

rinktį net kelis jiems patinkančius mokomuosius dalykus. Tai sužinosime, palyginę (5 – 6 ir 7 – 8 lentelėse) gautus atsakymų duomenis pokalbių metu.

Nurodant pradinėse klasėse labiausiai patinkančius ir nepatinkančius mokomuosius dalykus (žr. 5 – 6 lent.), berniukų ir mergaičių nuomonės skyrėsi labai nedaug, nes daugelis dalykų yra mėgstami ir nelabai mėgstami. Mergaitėms labiau patinka matematikos pamoka, nes lengva, patinka skaičiuoti, tačiau joms nepatinka kūno kultūra, nes labai sunku bėgti tolimas distancijas arba apskritai jos nemėgsta sportuoti. Berniukai išskiria dvi mėgstamiausias pamokas: – matematiką, nes įdomu skaičiuoti ir kūno kultūrą, nes mėgsta sportuoti. Tačiau jiems nepatinka lietuvių kalba, nes per lietuvių kalbos pamoką reikia daug rašyti, o tai labai vargina.

5 lentelė. Patinkantys dalykai

6 lentelė. Nepatinkantys dalykai

Dalykas	Vyr.		Mot.		Dalykas	Vyr.		Mot.	
	N	Proc.	N	Proc.		N	Proc.	N	Proc.
lietuvių kalba	2	7	-	-	lietuvių kalba	9	42	1	12
matematika	11	37	3	33	matematika	4	18	2	25
anglų kalba	2	7	1	11	anglų kalba	2	9	-	-
kūno k., šokiai	8	26	1	11	kūno k., šokiai	4	18	3	38
muzika	1	3	1	11	muzika	2	9	-	-
etika	1	3	-	-	pasaulio pažin.	1	4	1	13
darbai	2	7	1	11	darbai	-	-	-	-
dailė	2	7	1	11	dailė	-	-	-	-
visi	1	3	1	11	nežinau	-	-	1	13

Palyginę mūsų interviu ir V. Targamadzės (2000) atliktų tyrimų dėl mokiniams patinkančių ir nepatinkančių mokomųjų dalykų rezultatus, matome, kad jie labai panašūs, nes tirti mokiniai labai panašiai nurodė mėgstamus ir nelabai mėgstamus mokomuosius dalykus. Labiausiai patinkančios kūno kultūros, šokių ir matematikos pamokos. Nemėgstamos yra lietuvių kalbos, matematikos, kūno kultūros, šokių pamokos.

Kaip jau galėjome pastebėti, tie patys dalykai yra mėgstami ir nemėgstami. Galime daryti prielaidą, kad mokomųjų dalykų pasirinkimą apsprendžia mokinių gabumai ir polinkis.

Įdomiausia tai, kad nurodydami mokomuosius dalykus, kuriuos buvo lengva mokytis ir tuos, kurie sunkiai sekėsi pradinėse klasėse (žr. 7 – 8 lenteles), mokiniai vėl nurodo panašius duomenis, kaip ir 5 – 6 lentelėse.

7 lentelė. Lengvi dalykai

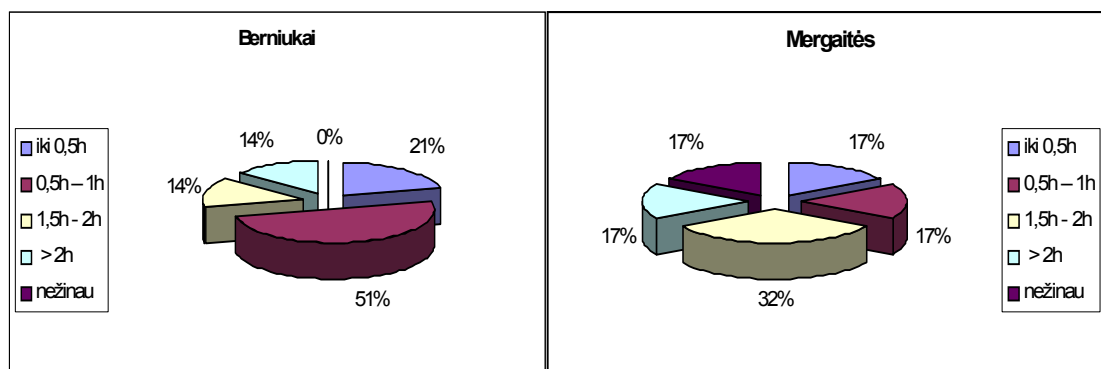
8 lentelė. Sunkūs dalykai

Dalykas	Vyr.		Mot.		Dalykas	Vyr.		Mot.	
	N	Proc.	N	Proc.		N	Proc.	N	Proc.
lietuvių kalba	5	22	3	38	lietuvių kalba	8	40	3	38
matematika	5	22	2	25	matematika	4	20	2	25
anglų kalba	2	9	-	-	anglų kalba	1	5	2	25
kūno k., šokiai	5	22			kūno k., šokiai	2	10	-	-
muzika	-	-	-	-	muzika	1	5	-	-
etika	2	9	-	-	dauguma	1	5	1	12
pasaulio paž.	1	4	1	12	pasaulio pažin.	-	-	-	-
dailė	2	9	-	-	dailė	1	5	-	-
visi	1	4	1	12	nežinau	2	10	-	-

Pastarieji (5 – 6 ir 7 - 8 lent.) atsakymai leidžia spręsti, kad tiek berniukams, tiek mergaitėms tie patys dalykai gali būti ir sunkūs, ir lengvi. Lengviausios lietuvių kalbos, matematikos ir kūno kultūros pamokos. Sunkiausios kalbų – lietuvių ir anglų kalbos, matematikos ir kūno kultūros pamokos. Pagrindinės priežastys, sukeliančios sunkumus yra tokios: sunku skaičiuoti, nemoku rašyti be klaidų, nemėgstu šokti ar sportuoti, nepatinka piešti ir pan.

Sunkumai moksle didele dalimi priklauso nuo pačių mokinių mokymosi ir jų indėlio į mokymąsi, pamokų ruošimą. Į klausimą: „Kiek pastangų įdėdavai mokydamasis pradinėje mokykloje?“ – atsakė visi tiriamieji. Buvo pateikti trys atsakymų variantai (labai daug, mažai, visai neįdėdavau), bet mokiniai galėjo atsakyti kitaip arba pasirinkti vieną iš variantų. Pastangų įdėdavo labai nedaug 43 proc. berniukų ir 50 proc. mergaičių. Tiek pat berniukų atsakė pastangų įdėdą vidutiniškai. Po 2 respondentus (14 ir 33 proc.) įdėdavo daug, ir labai keista, kad tik 1 mergaitė (17 proc.) sakėsi įdėdanti labai daug pastangų.

Apie tai, kiek laiko rengdavo pamokas pradžios mokykloje, respondentai atsakė gana skirtingai (žr. 13 – 14 lent.).

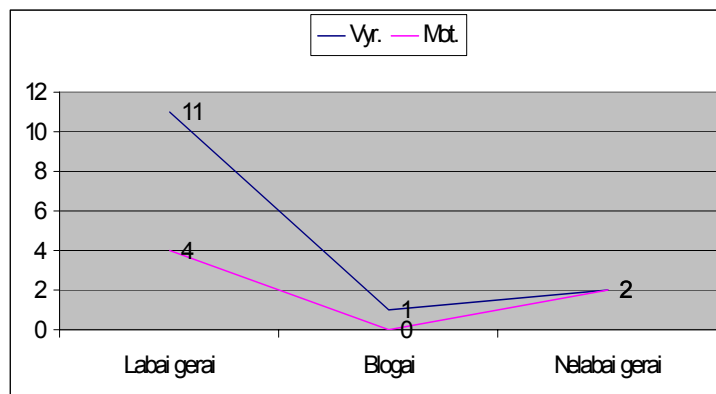
13 - 14 pav. Pamokų ruošos laikas

Pradžios mokykloje mergaitės (32 proc.) pamokas ruošė apie 1,5 - 2 valandas, o 50 proc. berniukų pamokų ruošai skirdavo 0,5 - 1 valandą.

Dažnai vaikai nenori mokytis, jei jie antramečiauja, todėl respondentai turėjo atsakyti ar jiems teko kartoti kursą. Kaip galėjome tikėtis, nei vienas iš 20 respondentų niekada nėra kartojęs kurso, tačiau vasaros darbai buvo skirti 5 berniukams ir 2 mergaitėms, po kurių jie išlygino savo mokymosi spragas.

Siekdami sužinoti, ar mokykloje mokiniams yra suteikiama pagalba, kai pradeda nesisekti, kokia tai pagalba ir kas ją suteikia, mes nesitikėjome, kad tik daliai vaikų, kuriems nesiseka mokytis, buvo suteikta pagalba (57 proc. berniukų ir 67 proc. mergaičių). Kiti respondentai teigė, kad jiems pagalba nebuvo suteikta. Vaikams, kuriems buvo suteikta pagalba, buvo paaiškinama tai, ko nesupranta, padedama spręsti uždavinius, su jais buvo dirbama papildomai, po pamokų, atsakė 64 proc. berniukų ir 83 proc. mergaičių. Dalis berniukų (14 proc.) nežinojo, kas apskritai yra pagalba ir kas turėtų ją suteikti. Mokykloje pagrindinis pradinukų pagalbininkas yra mokytojas, nes taip teigė 57 proc. berniukų ir 67 proc. mergaičių. Daliai berniukų (29 proc.) niekas nepadėdavo. Kita dalis respondentų (14 ir 33 proc.) teigė, kad jiems padėdavo ne tik mokytojas, bet ir „kiti“ - tėvai, pusbroliai, broliai ir pan.

Penktųjų klasių mokiniams pateikėme klausimus apie pamokų lankymą pradinėje mokykloje ir penktojoje klasėje. (žr. 15 – 16 pav.)

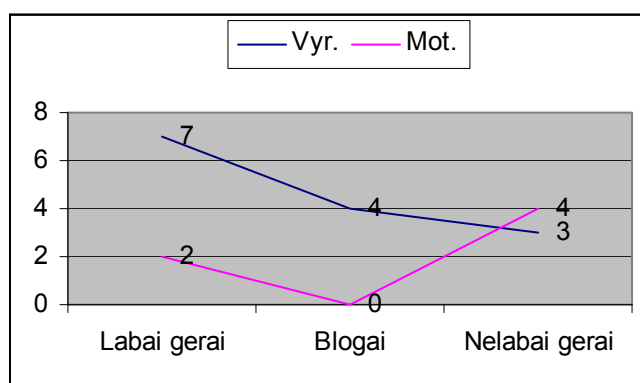

15 pav. Pamokų lankymas 1 - 4 klasėse

Iš tyrimo duomenų matome, kad daugiau kaip pusė mokinių pradinėse klasėse labai gerai lankė mokyklą (79 proc. berniukų ir 67 proc. mergaičių). Pagrindinės priežastys dėl kurių respondentai praleidinėjo pamokas: baimės jausmas, atsirandantis nepasiruošus

pamokoms, nelankančio mokyklos brolio pavyzdys, liga ir pačių respondentų sumanymai pabėgti iš paskutiniųjų ar sunkesnių dalykų (anglų kalbos, matematikos, lietuvių kalbos ir pasaulio pažinimo) pamokų. Mokiniai nurodė, kad dažniausiai pamokas praleidinėjo vieną kartą per savaitę (36 proc. berniukų ir 33 proc. mergaičių) ir du kartus per savaitę (14 proc. berniukų ir 17 proc. mergaičių). Kiti tiriamieji pamokas praleisdavo tik susirgę.

Penktojoje klasėje tiriamieji pradėjo dažniau bėgti iš pamokų, nurodydami baimės jausmą, tingėjimą ir nenorą mokytis.

16 pav. Pamokų lankymas 5 klasėje

Palyginę 15 – 16 paveikslų duomenis pastebėjome, kad labai gerai penktosiose klasėse pamokas lankančių mokinių sumažėjo taip: net 29 proc. berniukų, 33 proc. mergaičių. Tris kartus išaugo blogai pamokas lankančių berniukų skaičius. Apibendrinę lentelių duomenis matome, kad pradinėje mokykloje mokiniai geriau lankė mokyklą ir pamokas praleisdavo tik susirgę, o penktojoje klasėje perpus padaugėjo pamokas praleidinėjančių mokinių. Taip pat pastebėjome, kad neatėję į pamokas mokiniai dažniausiai būna namuose, skaito knygas (36 proc. berniukų ir 33 proc. mergaičių), vaikšto prie mokyklos, po miestą ir lankosi kompiuterinių žaidimų salonuose (14 proc. berniukų ir 17 proc. mergaičių).

Į klausimą: „Kokia turėtų būti mokykla, kurioje tu norėtum mokytis?“, mokiniai atsakė, kad jiems gera tokia, kokia yra (64 proc. berniukų ir 33 proc. mergaičių), kiti teigė, kad ji turėtų būti gerai apšildoma ir saugi (21 proc. berniukų ir 67 proc. mergaičių), vienas respondentas atsakė, kad joje galėtų būti mažiau vaikų ir tik vienas tiriamasis nežinojo, kokia turėtų būti mokykla.

Iš atsakymų galime daryti išvadą, kad penktųjų klasių mokiniams labiausiai patiktų mokytis erdvioje, šiltoje ir saugioje mokykloje, kurioje būtų mažiau vaikų.

III.3. Socialinio pedagogo veikla, organizuojant penktosios klasės nenorinčius mokytis mokinius

Visus metus socialinis pedagogas stebėjo nenorinčius mokytis mokinius, konsultavo pedagogus, klasės auklėtojus, tėvus. Stebėjimo ir individualių pokalbių rezultatai buvo fiksuojami ir analizuojami.

Praktiniais tyrimo tikslais, stebėjome nenorinčius mokytis penktosios klasės mokinius. Siekiant kryptingiau ir tikslingiau organizuoti pedagoginį – korekcinį darbą, bei apdoroti kokybinio stebėjimo duomenis, visus nenorinčius mokytis mokinius, pagal bendrus požymius ir mokymosi motyvaciją, sąlyginai suskirstėme į keturias grupes:

1. Vangieji („*nepasitikiu savimi*“).
2. Apatiškieji („*o kam reikia mokytis*“).
3. Nenuoramos („*bijau sunkumų*“).
4. Maištautojai („*mokykloje nuobodu*“).

Pirmosios grupės (vangieji) vaikai labai nepasitiki savimi, pamokų metu tylūs, ramūs, užduotis atlieka, tačiau dėl savo vangumo ne visada suspėja su sparčiu klasės tempu. Šios grupės vaikams būdinga tai, kad jie, net ir nesuprasdami užduoties, vengia paklausti mokytojo, niekada neprašo pakartoti, jei nespėja užsirašyti. Jų darbo klasėje tempas labai lėtas, todėl atlikdami savarankiškus ar kontrolinius darbus, jie nebaigia užduočių. Namų darbus atlieka, jei suprato praėjusios pamokos temą. Visada turi visas reikalingas priemones mokymuisi. Mokytojui paaiškinus užduotį, ilgai sėdi, svarsto, ne visada supranta užduotį, tačiau niekada nepaprašo klasės draugų pagalbos, nesistengia nusirašyti namų darbų, mokytojui kviečiant nuleidžia galvas ir stengiasi likti nepastebėti (Gal nepakvies). Mokytojo inicijuojamų diskusijų stengiasi išvengti, nuleidžia galvą, kai reikia atsakyti į pateiktus klausimus, tačiau pats iniciatyvos niekada neparodo. Paprastai šių vaikų mokytojai nepastebi, todėl jiems nėra skiriamas ypatingas dėmesys. Tačiau jei mokytojas pastebi ir jam asmeniškai pakartoja užduotį, įninka į darbą, bet dažniausiai pritrūksta pamokos laiko tai užduočiai atlikti. Pertraukų metu šie mokiniai nesistengia burtis į draugijas, dažniausiai jie turi vieną artimą draugą ir užtarėją, niekada netriukšmauja, neskriaudžia mažesniųjų ir silpnesniųjų, o vyresniųjų mokinių paprasčiausiai vengia.

Pavyzdžiui: L.K.. lietuvių kalbos pamokai atsinešė visas reikalingas priemones. Namų darbus buvo atlikusi, tačiau mokytojai paprašius perskaityti pratimą, ji nuleido galvą. Ypatingas dėmesys klasėje jai nebuvo skirtas, atliko tas pačias užduotis, kaip ir kiti klasės vaikai. Pamokų metu L.K. labai tyli, rami, stengiasi išvengti mokytojos klausimų. Kai ji gavo užduotį, bandė apžvelgti visus klasės draugus, norėdama sužinoti kas ką veikia. Pertraukų metu vaikšto ir žaidžia tik su viena klasės mergaite, burtis į draugijas ar būrelius nemėgsta.*

M.B. ilgai ruošiasi matematikos pamokai. Turi tik knygą ir rašiklius, sąsiuvinį palikęs namuose (namų darbai taip pat palikti namie), pasiima dvigubą lapelį. Gavęs užduotį, dairosi į visas puses, vėliau persėda į klasės draugo suolą ir pradeda darbą. Mokytoja jo dar kartą paklausi, ar aiški užduotis, berniukas palinksi galva. Baigęs darbą, pastebi, kad atliko pirmasis, todėl lapelį sulanksto kaip kepurę ir užsidėjęs ant galvos sėdi. Per pamokas M.B. nekalba, jeigu jo nepaklausia mokytoja, norėdamas kalbėti kelia ranką, tačiau taip būna retai. Jis tylus, ramus, draugų nelabai mėgiamas.

Antrosios grupės (apatiškieji) vaikai viskam abejingi. Jie sistemingai nepasiruošia pamokoms, per pamokas nedirba, nes nemato mokymosi prasmės. Šios grupės vaikai labai uždari, užsisklendę savyje, pamokų metu nesugeba susikaupti, dėmesį išlaiko tik pusę pamokos, o kitą pusę skiria sau „naudingam darbui“, todėl neišgirsta mokytojo užduoties ar klausimo. Neišgirdę užduoties, jie pradeda sukiotis, kalbinti draugus, klausinėti, vaikšto po kabinetą, stengdamiesi sužinoti mokytojo užduotį. Pasivaikščiojimo po klasę metu juos pastebi mokytojas ir bando rasti įvairius kompromisus. Pamokoms reikalingas mokymosi priemonės jie beveik visada turi. Šios grupės vaikai nėra mėgiami savo klasės draugų, nes nuolat įkyriai prie mokinių kimba, todėl turi tik po vieną „ištikimą“ draugą. Jie domisi tik kitų problemomis ir gyvenimu, o apie save vengia kalbėti. Šios grupės vaikai pertraukų mėgsta užmegzti naujas pažintis su vyresniųjų klasių mokiniais, o kartais ką nors iškrečia, stengdamiesi atkreipti į save vyresniųjų „blogiukų“ dėmesį.

Pavyzdžiui: G.S. lietuvių kalbos pamokai pasiruošęs, turi visas reikalingas priemones. Pamokos metu negali ilgai būti susikaupęs, nesukoncentruoja dėmesio į užduotį, nors pirmoje pamokos pusėje buvo gan aktyvus: mokytojai klausinėjant kėlė ranką, atsakė į pateiktą klausimą. Vėliau G.S. susigūžia, sudrimba suolo, beveik palenda

* visų mokinių vardų ir pavardžių inicialai pakeisti, siekiant nepažeisti vaiko teisių ir išsaugoti konfidencialumą.

po juo, su koja spardo klasės draugo kėdę, judina savo suolą, varto knygą ir žaidžia su rašikliu. Mokytojos skiriamos užduoties net negirdi, todėl kai klasė nuščiuvusi dirba, jis pradeda dairytis, klausinėti, pyksta ant visų, kurie nepasako užduoties. Šis berniukas nėra mėgstamas klasės draugų, nes nuolat prie jų kimba, labai artimo draugo neturi, todėl draugauja su tais, kurie jį pakalbina.

I. M. etikos pamokai buvo pasiruošusi, turėjo visas reikalingas priemones. Dirbo labai nesusikaupusi, neišigilinusi į užduotį, visą savo dėmesį „išbarsto“ pašaliniam darbams. Mokytojai kalbant ir prašant pateikti pavyzdžių, mergaitė varto knygą, piešia į sąsiuvinio paskutinį puslapį. Į mokytojos inicijuotą pokalbį neišitraukia, net nebando išigilinti į pamokos temą, paklausta – atsako neaiškiai, tartum pati nesuprastų, ką pasakė. Pateiktą užduotį atliko tik tada, kai mokytoja jai asmeniškai pakartojo. Darbą atliko ne visiškai, vėliau, negu kiti klasės mokiniai. Mergaitė, atlikdama paskirtą užduotį, dairosi į kitų vaikų sąsiuvinius, nori juos matyti, o į savo darbą beveik nekreipia dėmesio. Draugų klasėje neturi, todėl draugauja su visais, kas tik ją pakalbina, tačiau klasėje ši mergaitė nėra mylima. (Vaikai sako, kad ji visur lenda, įkyri.)

Trečiosios grupės (nenuoramos) vaikai bijo susidurti su mokymosi sunkumais, todėl, pamokos metu gavę sunkesnę užduotį, net nebando jos pradėti, nes „vis tiek nepasiseks“. Jie niekada neatlieka namų darbų, negirdi, kas klausama, pamokos metu labai „aktyvūs“: triukšmauja, nedrausmingi, nuolat plepa, kalbina klasės draugus, sukinėjasi į visas puses. Šios grupės vaikams būdingas pernelyg didelis judrumas, nesugebėjimas susikaupti. Dėl savo ryžtingo būdo, šie vaikai labai mėgstami draugų tarpe, todėl visada yra jų apsupti. Šie vaikai puikiai bendrauja ne tik su mokiniais, bet ir su mokytojais, nesidrovėdami paprašo pakartoti užduotis ir pan. Nuolat klausia mokytojo, ar jie teisingai daro ir ar bus teigiamai įvertinti. Trokšta klasės draugų dėmesio, todėl pamokų metu kalba garsiai, atsakydami į klausimus, niekada nesulaukia savo eilės. Tylus užduočių atlikimas jiems yra kančia, todėl net ir atlikdami užduotis savarankiškai, šie vaikai kalba pusbalsiu, dainuoja ir pan. Šios grupės vaikai nuolat pastebimi įvairių atsitikimų vietose: netyčia pastūmę, užgavę ar kitaip nuskriaudę už save jaunesnius mokinius. Kai kurie mokytojai juos mėgsta, nes jie atsakinėja už visus klasės mokinius, nors ir nėra klausiami, o kiti jų nemėgsta, nes šie nuolat ir daug klausinėja pašalinių dalykų, kad tik nukreiptų mokytojo ir klasės draugų dėmesį nuo temos.

Pavyzdžiui: D.P. anglų kalbos pamokai nepasiruošęs, nes atlikęs dvi užduotis, kurių nebuvo uždavusi mokytoja. Mokymosi priemonės ir knygą turi. Pamokos metu labai išsiblaškęs, nesugeba susikaupti, labai triukšmingas ir tokiu savo elgesiu bando atkreipti klasės draugų dėmesį. Į mokytojos pareikštas pastabas reaguoja, tačiau tai trunka neilgai. Mokytojai klausinėjant kelia ranką, tačiau kai tas pats klausimas pakeičiamas ir paklausiamas kitaip, berniukas supyksta, nesusivaldydamas pradeda plūstis. Iš pykčio pradeda garsiai kalbėti ir trukdyti kitiems klasės vaikams. Pamokai dar nepasibaigus jis atsikelia ir išbėga iš kabineto.

V. N. istorijos pamokai ne visai pasiruošęs, neturi sąsiuvinio, tačiau vadovėlį turi. Namų darbai raštu nebuvo užduoti, tačiau reikėjo perskaityti ir išmolti pasakoti. Mokytoja klasės vaikus kviečia atsakinėti. Berniukas pradeda vartyti knygą, bando susirasti tekstą, kurį reikėjo išmolti, klausia suolo draugo, bando ieškoti kitų vaikų „pagalbos“, tačiau, kai jam klasės draugai neparodo, jis supyksta, užverčia knygą ir ją nustumia prie suolo krašto, vėliau atsigula ant suolo ir nesiklauso. Mokytojai pakvietus atsakinėti jis pasako, kad niekas jam nepasakė užduoties ir jis neis prie lentos, vėliau burba, kam tokios sunkios užduotys užduodamos, kad nieko negalima suprasti. Kai visi klasės mokiniai pradeda nagrinėti naują temą, jis vėl ilgai ieško reikalingo puslapio, mokytojai parodžius V.N. nurimsta, tačiau dar ilgai pyksta ir nedirba.

Ketvirtosios grupės (maištautojai) vaikai nuolat maištauja ir nesupranta, kam iš viso reikia mokytis. Jie stengiasi visais savo poelgiais ir veiksmais išsiskirti iš savo klasės draugų, nuolat demonstratyviai trukdyti pamokas, triukšmauti, visada stengiasi būti mokytojų ir klasės draugų dėmesio centre. Į mokytojų pareikštas pastabas nereaguoja. Jei mokytojai nekreipia dėmesio į šios grupės vaiką, jie pasijunta lyg atstumti, bet ir toliau suranda būdų, kaip sudrumsti pamokos ramybę. Mokytojai šios grupės vaikų nemėgsta, nes pastarieji įneša sumaištį. Pamokose inicijuojamose diskusijose dalyvauja, jei nesusinervina arba jei patiko tema ar ją suprato. Tokiomis minutėmis mokytojai ketvirtosios grupės vaikus gerbia už jų drąsą, aktyvumą, nepaprastą sąmojingumą ir auksines mintis, kurių nesugeba sugalvoti pažangūs mokiniai, tačiau tai trunka neilgai. Šios grupės vaikai labai judrūs, negalintys ilgai susikaupti prie vienos užduoties, todėl greitai pavargstantys ir nusiviliantys mokslu. Klasės draugai jų bijo, nes šie skriaudžia už save lėtesnius ir silpnesnius mokinius. Autoritetą išsikovoja tik negatyviu ir agresyviu elgesiu. Šios grupės vaikams būdingas pamokų praleidinėjimas, nes jie nuolat randa pateisinamų priežasčių (Pvz.: vėlai grįžome, todėl negalėjau pasiruošti pamokai;

nesuskambėjo žadintuvas ir pan.). Jie neatlieka namų darbų, neturi sąsiuvinį, knygos neaplenktos, kiekvieną pamoką išsiplėšia vis naują lapelį ir pasiskolina rašiklį.

Pavyzdžiui: T.S. etikos pamokai pamiršo atsinešti sąsiuvinį. Vadovėlį per pamoką turi, nes neštis į namus jo nereikia, tačiau knyga neapvilкта, nes nuolat pamiršta atnešti aplankalą. Mokytojos užduoties nesupranta, nes neklausė. Į diskusiją neįsitraukia, atsakinėti į klausimus nenori, nes neturi laiko, nuolat kalbina suolo draugą, juokiasi. Mokytojai davus pastabą trumpam aprimsta, o vėliau pradeda žaisti su rašikliu, kuistis penale, kriuksėti, skleisti įvairius garsus, rodyti veido grimasas, bandydamas atkreipti mokinių dėmesį ir pan. Mokytojai nekreipiant dėmesio, jis pasiprašo susitvarkyti ir išeina. Grįžęs po 10 min. į kabinetą įeina su trenksmu, garsiai besijuokdamas ir sukelia sumaištį klaseje. Pertraukų metu nuolat užkabinėja lėtesnius ir tylesnius mokinius. Draugų tarpe autoritetą išsikovoja savo negatyviu elgesiu. Į draugų replikas visada atsako tuo pačiu, piktai burbteli ir pažiūri piktu žvilgsniu į tuos mokinius, kurie bando jį sudrausminti. Vaikinukas mėgsta bėgti iš pamokų, nes čia jam labai greitai atsibosta.

K.K. gamtos pamokai nepasiruošęs. Vadovėlis neaplenktas, sąsiuvinio ir rašiklio neturi. Pamokos metu sunkiai įsitraukia į veiklą, nesusikaupia, neranda skaitomo teksto, nes neseka. Mokytojai davus lapelį ir rašiklį, nuolat žiūri į draugo sąsiuvinį, nes nuolat plepėdamas neišgirsta užduoties arba nesupranta jos. Jis sukiojasi į suolo draugus, kalbina juos, pasakoja vakarykščios dienos įspūdžius, trukdo klasės draugams susikaupiti. Į mokytojos pastabas nereaguoja. Iš pradžių nenoriai, tačiau vėliau, dar kartą pakartojus užduotį jis pradeda piešti. Kai prireikia pieštuko, jis atsistoja ir nepaklauses mokytojos pereina per visą klasę, ieškodamas reikalingos spalvos. Draugai jo nemėgsta, nes jis nuolat skriaudžia už save silpnesnius, ima rašymo priemones nepasiklauses, atiminėja klasės draugų daiktus, spardo kuprines.

Stebėję mokinių elgesį mokykloje, galime teigti, kad nenorintys mokytis penktųjų klasių mokiniai išsiskiria savo elgesiu pamokų metu, o ypač per pertraukas.

Pirmosios ir antrosios grupių mokiniai pamokų metu nėra pastebimi nei pedagogų, nei klasės draugų, nes nepasižymi negatyviais ir netoleruotinais poelgiais, jie nemėgsta burtis į draugijas, beveik neturi draugų arba turi vienintelį ištikimą draugą. Visas reikalingas mokymosi priemonės turi, pamokoms beveik visada pasiruošia. Mokytojai tokių vaikų beveik nepastebi, nes jie nesistengia ir nenori tapti klasės dėmesio centru. Jie geriau jaučiasi likę nepastebėti.

Trečiosios ir ketvirtosios grupės vaikai beveik visada garsiai kalba, judrūs, nesugeba susikaupti ir demonstratyviai negatyviu elgesiu stengiasi atkreipti mokinių ir ypač mokytojų dėmesį. Jie stengiasi būti dėmesio centre, į jiems pareikštas pastabas beveik nereaguoja. Šių grupių vaikai namų darbų neatlieka, į sunkesnių dalykų pamokas arba kontrolinius darbus neateina. Mokytojai tokius vaikus stengiasi sudrausminti, o jei tai nepasiseka, juos visiškai ignoroja.

Mokslo metų pabaigoje bendrauta su pedagogais ir nenorinčių mokytis mokinių tėvais, prašant įvardinti pagrindinius šių vaikų pokyčius. Atsakymai rodo (pedagogai – 87 proc., tėvai – 69 proc.), kad nenorintys mokytis penktųjų klasių mokiniai projekto metu pasikeitė teigiama linkme.

Tėvai pastebėjo, kad jų vaikai šio projekto metu pasidarė:

- darbingesni, nes daugiau laiko skiria namų ruošai, nors anksčiau sakydavo, kad pavargo arba pamokų jiems visai neužduota;
- linksmesni ir geriau lankantys pamokas, nes noriai eina į mokyklą, nors anksčiau skųsdavosi bloga savijauta;
- atidesni, daro vis mažiau klaidų, todėl mokykloje dažniau būna įvertinti teigiamai;
- drausmingesni, nes drausmės sąsiuvinyje sumažėjo pastabų, dėl netinkamo jų elgesio pamokų ir pertraukų metu;
- atviresni ir ne tokie užsisklendę, nes noriai pasakoja apie savo laimėjimus ir pasiekimus mokykloje.

Pedagogai įvardija, kad nenorintys mokytis penktos klasės mokiniai mokslo metų antroje pusėje tapo:

- labiau susikaupę, savo dėmesį sugeba sutelkti ir ilgiau išlaikyti;
- drausmingesni, nes pastabų dėl jų netinkamo elgesio sumažėjo net trečdaliu;
- aktyvesni ir labiau pasitikintys savo jėgomis pamokos metu;
- atidesni, daro vis mažiau klaidų, todėl dažniau įvertinami teigiamai;
- mažiau maištingi, ne, nesupratę užduoties, bando dar kartą pasiklausti;
- tvarkingesni, nes beveik visos užduotys atliktos iki galo, atsineša reikalingas priemones;
- pavyzdingesni, nes namų užduotis beveik visada atlieka laiku.

Nenorintys mokytis penktųjų klasių mokiniai, atsakydami į tą pačią anoniminę anketą kaip ir mokslo metų pradžioje, teigia, kad:

- niekada nepraleidžia pamokų be priežasties (mergaitės – 91 proc., berniukai – 76 proc.);
- nenori mokytis, kai nepasiruošia pamokoms (mergaitės – 51 proc., berniukai – 36 proc.), kai tingi (mergaitės – 4 proc., berniukai – 7 proc.), kai nesiseka ir nesupranta (mergaitės – 2 proc., berniukai – 11 proc.);
- mieliausia veikla mokykloje – pamokos (mergaitės – 75 proc., berniukai – 61 proc.), nes tai svarbu ir reikalinga žmogaus gyvenime.

Apibendrinant vykdytą kokybinį tyrimą galima teigti, kad socialinio pedagoginio pažinimo tikslais sąlyginis nenorinčių mokytis penktosios klasės mokinių skirstymas į keturias grupes (vangiuosius, apatiškuosius, nenuoramas, maištautojus) yra tikslingas. Be to, minėto tyrimo duomenys ir rezultatai leidžia teigti, kad ugdomasis projektas pasiteisino.

III.4 Patarimai penktosios klasės nenorintiems mokytis mokiniams ir jų tėvams

N. L. Gage ir D. C. Berliner (1994, 289) teigė, kad gerų rezultatų motyvas nėra visą laiką vienodas ir nors nelengvai, tačiau sudarius tinkamas sąlygas, kartais jį galima pakeisti. Kai kurie mokiniai, neturintys mokymosi motyvacijos, esant sudarytoms tinkamoms sąlygoms, gali ją išsiugdyti. Tam, kad vaikas nesusitaikytų su nesėkmėmis, vertėtų jam sudaryti sistemingo pastiprinimo programą.

Tyrimo metu, analizuojant mokslinę, pedagoginę ir psichologinę literatūrą, pastebėta, jog labai svarbu, kad patys vaikai suprastų ir priimtų teisingus sprendimus dėl savo elgesio, pasirinktų tinkamas mokymosi formas, mokėtų ir norėtų keisti savo netinkamą elgesį, nes tai būtinos teigiamo požiūrio į mokslą ir sėkmingo mokymosi sąlygos. Pagrindiniai pagalbininkai, vaikų požiūrio į mokslą keitime, turėtų būti jį supantys žmonės: tėvai, pedagogai, socialiniai pedagogai.

Remiantis nagrinėta literatūra, galima išskirti patarimus, kurie leido padaryti sėkmingą ugdomąjį projektą. Mes galvojame, kad toliau siūlomi ir aptariami mokymosi būdai ir patarimai galėtų padėti penktosios klasės mokiniui skatinti mokymosi motyvaciją, pasiruošti pamokoms ir aktyviai dalyvauti jose. Patarimai tėvams turėtų padėti nukreipti nenorintį mokytis mokinių teisinga mokymosi motyvaciją skatinančia linkme. Rėmėmės įvairių autorių (Sylvijos B. Rimm, 1998; N. L. Gage'o, D. C. Berlinerio, 1994; N. Bižys,

G. Linkaitytės, A. Valiuškevičiūtės, 1996; G. Butkienės, A. Kepalaitės, 1996 ir kt.) rekomendacijomis.

Patarimai penktosios klasės mokiniui

1. Užsivesk reikalingiausių daiktų sąrašą ir kiekvieną dieną, ruošiantis pamokoms jį peržiūrėti, tuomet niekada nepamirši į mokyklą atsinešti reikalingas priemones: rašiklius, sąsiuvinius, vadovėlius ar kitus daiktus. *Pavyzdžiui*: Ar gali įsivaizduoti dainininką, kuris neatvyko į koncertą, nes užmiršo kurią dieną turėjo įvykti koncertas, muzikantą, kuris į koncertą neatsivežė gitaros, o keliautoją, kuris pamiršo įsidėti pasą, žemėlapią ar kitus svarbius daiktus.
2. Pamokos metu atidžiau išklausk mokytojo nurodymus, aiškinamas užduotis ir savo sąsiuvinyje pasižymėk tau labiausiai patikusius žodžius ar sakinius. Šiais savo užrašais galėsi pasinaudoti atlikdamas klasės ir namų užduotis.
3. Jei mokytojui paaiškinus, tau liko neaiškumų (nesupratai užduoties, nespėjai pasižymėti ar tiesiog kažką praklausei) draugiškai ir nesivaržydamas paklausk. Sakoma, kad geriau paklausti negu palikti neaiškumų kitai dienai .
4. Prieš atliekant mokytojo skirtą užduotį, niekada neskubėk ir dar kartą atidžiai ir tyliai sau pakartok, perskaityk užduotį, bandyk prisiminti mokytojo pateiktus pavyzdžius.
5. Galvoti tik apie tai, ką sako mokytojas, nenukreipdamas savo dėmesio į pašalinius darbus. Juos suspėsi atlikti pamokos gale arba per pertrauką.
6. Užsivesk gero elgesio ar lankomumo dienoraštį, mokytojas tave įvertins kiekvieną dieną.
7. Prisimink, kad nepastebėtam pamokų metu būti beveik neįmanoma, todėl labai pasistenk. Geru elgesiu pamokoje taip pat galima atkreipti mokytojo dėmesį.
8. Pamokos metu stenkis kontroliuoti save, nes trukdydamas tu „nuskriausi“ ne tik kitus, bet ir save (neišgirsi, nesuprasi, nepamatyti užduoties sprendimo pavyzdžių ir pan.).

Ugdant vaiko norą mokytis, ypatingas vaidmuo atitenka šeimai. Pagrindiniai vaiko pagalbininkai šioje veikloje turėtų būti rūpestingi ir mylintys tėvai, nes tėvų požiūris į vaikų mokymąsi padės jiems išsiugdyti. Šeimos poveikis vaiko sėkmingam mokymuisi itin priklauso nuo pačių tėvų pozicijos ar jų požiūrio į mokyklą ir mokymąsi.

Patarimai penktosios klasės mokinio tėvams

1. Tik nuolat bendradarbiaudami su mokyklos pedagogais (dėstančiais mokytojais, klasės vadovu, socialiniu pedagogu), galėtumėte pasiekti geresnių jūsų vaiko mokymosi rezultatų. Dažniau lankykitės mokykloje ir aktyviai dalyvaukite čia organizuojamoje veikloje ir užsiėmimuose. Kai vaikas supras, kad aplinkui tiek daug žmonių, kurie neabejingi jam ir nori padėti, galėtumėte tikėtis vis gerėjančių savo vaiko mokymosi rezultatų.
2. Jūs turėtumėte tapti rūpestingu ir mylinčiu pagalbininku, besidominčiu savo vaiko mokymusi, nes jam reikia pagalbininko, o ne vien tik kritikos. Pasistenkite sudaryti tinkamas sąlygas vaikui mokytis ir visais įmanomais būdais skatinkite teigiamą požiūrį į mokymąsi, pabandykite įrodyti mokslo reikšmę žmogaus gyvenime.
3. Pasistenkite naudokite ne bausmių, o skatinimų sistemą. Skatinkite tik už gerą elgesį. Didžiausios sėkmės galėtumėte tikėtis, jei vaiko apskritai nebaustumėte, bet kryptingai jam padėtumėte.
4. Pradėkite domėtis savo vaiko pasiekimais ir įvertinimais. Nebarkite vaiko ir nepriekaištaukite jam dėl kiekvieno blogesnio įvertinimo, nes galite sustiprinti nepasitikėjimą savimi ir formuosite neigiamą požiūrį į mokymąsi.
5. Kiek galite padėkite vaikui ruošiant namų darbus, tačiau nesistenkite jų atlikti už vaiką. Vaikui vis tiek liks neaiškumų, o mokytojas tai visada pastebės.
6. Parodykite vaikui, ką jis padarė, o ne tai kas jam nepavyko. Pasistenkite vertinti vaiką ne tik už jo pasiektus gerus rezultatus, bet ir už mažiausias pastangas.
7. Pasikonsultavę su mokyklos mokytojais, pamokykite vaiką įvairiausių mokymosi būdų (kaip perskaityti tekstą, konspektuoti jį, išmokti eilėraščių ar pan.). Pasistenkite padėti vaikui bet kurioje situacijoje kontroliuoti savo elgesį.
8. Sudarykite su mokytojais ir vaikais mokymosi sutartį (tai susitarimai, kurie pasako, kokiais veiksmais turi būti reaguojama ir kokį atlyginimą reikės užsidirbti). Geriausio rezultato pasieksite, sudarę raštišką sutartį su mokiniu, kurioje nurodykite įsipareigojimus ir paskatinimus (įvertinimus), bet ji neturėtų būti skirta paklusnumo siekimui.
9. Pabandykite įvesti žaidybinius elementus ruošiant namų darbus (pavyzdžiui, įveskite taškų sistemą už namų darbų atlikimą: 1 taškas – už kiekvieną perskaitytą puslapį; 5 taškai – už atliktas matematikos užduotis ir pan. Per valandą reikia surinkti 20 – 25 taškus ar pan.).

10. Nesistenkite vaiko mokymosi skatinti pinigais (už gerą pažymį 1 litas), nes tai gali įpratinti vaiką galvoti vien apie naudą sau (kiek tai naudinga?).
11. Pasistenkite nustatyti vaikui tinkamą dienos režimą ir įpratinkite jo laikytis.
12. Dažniau stebėkite savo vaiko sveikatą ir saugokite jį nuo pervargimų.

IŠVADOS

- Tyrimo metu nustatyta, kad įgyvendinant sėkmingą mokinių adaptavimąsi mokyklos bendruomenėje, galima ugdyti teigiamas emocijas ir keisti mokinių požiūrį į mokymąsi.
- Socialinis pedagogas yra tarpinė grandis, padedanti nenorintiems mokytis vaikams surasti nenoro mokytis priežastis ir skatina jas šalinti. Socialinio pedagogo vaidmuo mokykloje, įveikiant mokinių nenorą mokytis atsiskleidžia per:
 - individualią pagalbą mokiniams, padedančią geriau adaptuotis kolektyve, racionaliau išnaudojant visas teikiamas galimybes lavintis, mokytis ir augti savarankiškais piliečiais;
 - pagalbą grupėje su vaikais, tėvais, pedagogais ir kitais specialistais, keliant mokinių motyvaciją;
 - visuomeninę pagalbą, kai į problemos sprendimą yra įtraukiama visa mokyklos bendruomenė.
- Socialinio pedagogo pagalbos, keliant mokinių mokymosi motyvaciją, būdai mokykloje yra šie:
 - skatinti mokinio mokymąsi;
 - padėti ugdytojams geriau suprasti mokinį ir jo poreikius;
 - teikti pagalbą sunkumus išgyvenantiems vaikams;
 - mobilizuoti tėvus, gerinant vaiko pažangumą mokykloje;
 - informuoti mokyklos vadovus ir pedagogus apie kliūtis, galinčias veikti vaiko elgesį ir pasiekimus moksle;
 - padrašinti vaikus už nuopelnus mokykloje, namuose;
 - ugdyti tėvų domėjimąsi tuo, kas vyksta ir kaip vyksta mokykloje.
- Išnagrinėjus socialinio pedagogo darbą reglamentuojančius dokumentus, atlikus ugdomąjį projektą, teigtina, kad socialinio pedagogo veiklos funkcijos, keliant penktos klasės mokinių mokymosi motyvaciją, yra šios:
 - įvertinimo (rinkti informaciją, analizuoti ir daryti išvadas);
 - konsultacinės (patarti, padėti, konsultuoti);
 - korekcinės (skatinti, padėti adaptuotis, aktyvinti);
 - vadybinės (organizuoti, planuoti, priimti sprendimus);
 - šviečiamosios (informuoti, aiškinti);
 - koordinacinės (palaikyti ryšius);

- prevencinės (numatyti neigiamus poelgius ir padėti jų išvengti);
 - socialinio ugdymo.
- Mokymosi motyvacijos ypatumai jaunesniame mokykliniame amžiuje slypi:
 - vaiko, tėvų, draugų ir pedagogų sąveikoje;
 - ekonominiame, kultūriniame ir socialiniame prižasčių kontekste.
 - Tyrimo metu nustatyta, kad penktojoje klasėje susiduriama su mokinių nesimokymu arba nenoru mokytis. Penktosios klasės mokinių nenoro mokytis priežastys yra:
 - nuobodulys pamokų metu, kai mokinys nesupranta ar jam tiesiog nesiseka (berniukai – 24 proc., mergaitės – 15 proc.);
 - mokymosi sunkumai, sudėtingos užduotys (berniukai – 15 proc., mergaitės – 20 proc.);
 - tingėjimas (berniukai – 22 proc., mergaitės – 2 proc.);
 - didelis mokymosi krūvis (berniukai – 20 proc., mergaitės – 11 proc.);
 - nuovargis, miego trūkumo, bloga savijauta (berniukai – 12 proc.).

REKOMENDACIJOS

Rekomendacijos pedagogams

Tyrimo metu, analizuojant mokslinę pedagoginę ir psichologinę literatūrą, pastebėta, kad mokinių mokymosi efektyvumas labai priklauso nuo pedagogų darbo pamokoje organizavimo, teigiamo požiūrio į mokinius, tarpusavio santykių ir tarpusavio bendravimo.

Prisiminkite, kad nėra vienintelio mokymo būdo, kuris padėtų išmokyti mokinį, todėl siūlytume šiek tiek paeksperimentuoti, tam, kad surastumėte kiekvienam vaikui tinkamą būdą. Stenkitės taikyti naujesnius mokymo metodus. Todėl:

- pastebėję nenorintį mokytis mokinį klasėje, pasistenkite identifikuoti problemą;
- individualizuokite mokinio darbą;
- pastebėkite net ir mažiausią mokinio pažangą;
- kiek galite dažniau kontroliuokite šį mokinį, kaip jis dirba pamokoje, patikrinkite, ar jis gerai suprato užduotį. Nuolatinis Jūsų dėmesys turėtų paskatinti vaiką pasistengti;
- jei pastebėjote šio vaiko nerimą, nesusikaupimą, blaškimąsi pabandykite prieiti ir atsistoti šalia jo. Gal mokiniui reikia jūsų palaikymo, gal jis nesuprato užduoties. Jei taip, pasistenkite padėti jam:
- retkarčiais pabandykite pasielgti netikėtai: asmeniškai jį pakonsultuoti, dar kartą paaiškinti užduotį, paskatinti geresniu pažymiu;
- pabandykite sumažinti namų darbų užduočių kiekį šiam vaikui, galbūt tai pakels jo pasitikėjimą savimi;
- Prisiminkite, kad vaikai turi žinoti kiek ir ką privalo mokytis. Pabandykite tiksliai paaiškinti vaikams, kaip jie turi atlikti užduotis.

Rekomendacijos socialiniam pedagogui

Socialiniai pedagogai galėtų padėti nenorintiems mokytis penktųjų klasių mokiniams adaptuotis klasių kolektyvuose, skirti daugiau dėmesio, padrašinti, paskatinti, kad jie pasijaustų saugūs, atskleistų savo asmenybės savybes, būtų greičiau priimti ir

pripažinti klasėje. Socialiniai pedagogai, vykdydami savo pareigas, siekdami optimizuoti mokinio padėtį, turi mokėti įvertinti situaciją, nustatyti iškilusias problemas, užsibrėžti tikslus, surinkti būtiną informaciją ir ją tinkamai išanalizuoti, iširti visus galimus alternatyvius sprendimus, formuoti ir įgyvendinti intervenciją bei įvertinti darbo rezultatus.

- pasistenkite pastebėti mokinį, susiduriantį su mokymosi sunkumais ir identifikuoti jo problemą;
- bendradarbiaukite, tapkite mokytojo ir vaiko pagalbininku, susitarkite siekti tų pačių tikslų ir uždavinių;
- norėdami padėti šiam vaikui niekada nepamirškite, konsultuoti ir spręsti įvairias jo ar jo šeimos problemas;
- patarkite vaikui, kaip organizuoti mokymąsi, padedant mokytojams išmokykite įvairių mokymosi būdų;
- pamokoje ir po pamokų stenkitės padėti vaikui susirasti reikiamą literatūrą;
- padėkite vaikui susidoroti su dideliu krūviu, kylančiu dėl įsipareigojimų nevykdymo;
- pabandykite išmokyti vaiką nustatyti ir pasirinkti informaciją, kuri yra pagrindinė, mažiau reikšmingą atmesti, o nereikalingą visai išbraukti;
- dažniau pasikonsultuokite su specialistais (specialiojo ugdymo komisijos);
- norėdami padėti mokiniui mokytis, jį turėtumėte pastebėti, priimti tokį, koks jis yra, ir visada remtis stipriosiomis jų pusėmis;
- norėdami sėkmingai dirbti su mokiniais, išmokite nedaryti greitų sprendimų, atidžiai stebėti, keisti strategijas ir tarpininkauti.

LITERATŪRA

1. Ambrozaitienė Dalia. Lietuvos vaikai. Pranešimas spaudai. Iš Statistikos departamentas [interaktyvus]. 2003, gruodis [žiūrėta 2003-12-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.std.lt/>>.
2. Amžiaus tarpsnių ir pedagoginė psichologija. – Vilnius.: Mokslas, 1978
3. Anikejeva N. Mokytojui apie psichologinį klimatą mokykloje. – Kaunas.: Šviesa, 1988.
4. Aramavičiūtė V. Mokinių dorovinės pozicijos formavimas / Monografija. – Kaunas.: Šviesa, 1985. – 160 p.
5. Barkauskaitė M. Mokinių tarpusavio santykiai. – Kaunas.: Šviesa, 1986.
6. Bergsten B. On children's strategic social adaptation and development. Environmental education in day care centres. Acta Universitatis Gothoburgensis, 1992
Iš Göteborg [interaktyvus]. [žiūrėta 2003-04-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.ped.gu.se/biorn/phgraph/civil/graphica/diss/su/bergsten1.html>>.
7. Bitinas B. Auklėjimo teorijos ir metodikos klausimai. – Kaunas.: Šviesa, 1986. – 190 p.
8. Bitinas B. Bendrosios pedagogikos pagrindai. – Vilnius, 1990.
9. Bitinas B. Pedagoginės diagnostikos pagrindai. – Vilnius, 2002. – 200 p.
10. Bitinas B. Ugdymo tyrimų metodologija. – Vilnius, 1998.
11. Bižys N., Linkaitytė G., Valiuškevičiūtė A. Pamokos mokytojui. – Vilnius, 1996. – 180 p.
12. Butkienė G. Mokymosi psichologija. – Vilnius, 1996.
13. Butkienė G., Kepalaitė A. Mokymasis ir asmenybės brendimas. – Vilnius, 1996. – 300 p.
14. Charles C. M. Pedagoginio tyrimo įvadas. – Vilnius, 1999.
15. Čiornokozova V., Čiornokozovas I. Mokytojo etika. – Kaunas.: Šviesa, 1977. – 208 p.
16. Dakaro veiksmų planas “Švietimas visiems”. Iš Unesco [interaktyvus]. 2003, gruodis [žiūrėta 2003-12-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.unesco.lt/?page=378>>.
17. Dereškevičius P. Auklėjimo sunkumų šalinimas mokykloje // Metodinės rekomendacijos. – Vilnius – PMTI, 1987.
18. Dereškevičius P., Rimkevičienė V., Targamadžė V. Mokyklos nelankymo priežastys. – Vilnius, 2000.
19. Fransson A. Test anxiety and motivation to learn. Acta Universitatis Gothoburgensis, 1978. Iš Göteborg [interaktyvus]. [žiūrėta 2003-04-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.ped.gu.se/biorn/phgraph/civil/graphica/diss/su/fransson1.html>>.

20. Gage N.L., Berliner D. C. Pedagoginė psichologija. – Vilnius, 1994.
21. Giedrienė R., Monkevičienė O. Kodėl nemiela mokykla? – Vilnius, 1995.
22. Gučas A. Vaiko ir paauglio psichologija. – Kaunas.: Šviesa, 1990.
23. Hurrelmann K, Unverzagt G. Kaip išugdyti stiprius vaikus. – Vilnius, 2001. – 168 p.
24. Jarvis P. Mokymosi paradoksai. – Kaunas, 2001.
25. Jovaiša L. Edukologijos pradmenys. – Šiauliai, 2001.
26. Jovaiša L. Pedagogikos terminai. – Kaunas.: Šviesa, 1993.
27. Jovaiša L., Vaitkevičius J. Pedagogikos pagrindai – 2. – Kaunas, 1989.
28. Juška A. Paauglių teigiamo požiūrio į mokymasi ugdymas. – Kaunas.: Šviesa, 1977. – 120 p.
29. Kolominskis J. Pažink save. Kaunas, 1987.
30. Kučinskas V., Kučinskienė R. Socialinis darbas švietimo sistemoje. Teoriniai aspektai / Studijų knyga. – Klaipėda, 2000.
31. Kvieskienė G. Prevencinės pedagogikos metmenys. // Socialinis ugdymas I dalis. – Vilnius, 1999.
32. Kvieskienė G. Socializacija ir vaiko gerovė. – Vilnius, 2003.
33. Kvieskienė G. Socializacijos pedagogika. – Vilnius, 2000.
34. Laužikas J. Mokinių pažinimas ir mokymo diferencijavimas. – Kaunas.: Šviesa, 1974.
35. Leliūgienė I. Žmogus ir socialinė aplinka. – Kaunas.: Technologija, 1997.
36. Leonavičius J. Sociologijos žodynas. – Vilnius.: Academia, 1993.
37. LR Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2003m. birželio 17d. Nr. IX-1630. – Vilnius.
38. Lukoševičienė I. // Socialinis ugdymas I dalis. – Vilnius, 1999.
39. Mokykla ir nusikalstamumo prevencija // Prevencinė pedagogika, 1. / Sudarytojas Vytautas Šlapkauskas. – Vilnius, 1996.
40. Navaitis G. Psichologinė parama vaikams. – Vilnius, 1998.
41. Rajeckas V. Mokymo organizavimas. – Kaunas.: Šviesa, 1999.
42. Rajeckas V. Teigiamo požiūrio į mokymąsi formavimas. – Vilnius, 1986.
43. Rajeckas V. Ugdomasis mokymas // Pedagogika 30. – Vilnius, 1994.
44. Rimkevičienė V. Mokyklos nelankymo ir antramečiavimo kaina / Tyrimas. – Vilnius, 2001.
45. Rupšienė L. Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškiny. – Klaipėda, 2000.
46. Sylvia B. Rimm. Sumažėjusio pažangumo sindromas //Priežastys ir gydymas. – Vilnius, 1998.

47. Socialinio pedagogo ABC // Socialinis ugdymas V dalis. Sudarytoja G. Kvieskienė. – Vilnius, 2002.
48. Socialinio pedagogo kvalifikaciniai reikalavimai, LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2001m. gruodžio 14 d. Nr. 1667. – Vilnius.
49. Socialinio pedagogo profesinio rengimo standartas, LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2002m. spalio 04 d. Nr. 1687. – Vilnius.
50. Socialinių pedagogų pareiginė instrukcija, LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2001m. gruodžio 14 d. Nr. 1667. – Vilnius.
51. Styles D. Klasės susirinkimai: kaip veiksmingai vadovauti klasei. – Vilnius, 2002. – 143 p.
52. Suchomlinskis V. Išmintinga kolektyvo valdžia. – Kaunas, 1979. – 202 p.
53. Suvestinės. Iš Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. [interaktyvus]. 2003, gruodis [žiūrėta 2003-12-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.nplc.lt:8000/asis/>>.
54. Šiaučiukėnienė L. Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas // Monografija, – Kaunas, 1997.
55. Švietimo būklė 2003. Iš Švietimo ir Mokslo ministerija [interaktyvus]. 2003, gruodis [žiūrėta 2003-12-10]. Prieiga per Internetą: <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/>.
56. Švietimo gairės: Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos. 2003 – 2012 metai // Projektas. – Vilnius, 2002.
57. Tepperwein K. Menas mokytis nepavargstant // Nauji metodai palengvina mokymąsi. – Vilnius, 2000.
58. Vabalas - Gudaitis J. Psichologijos ir pedagogikos straipsniai. – Vilnius.: Mokslas, 1983.
59. Vaikų vystymosi sutrikimai (sudarė J. Laužikas, J. Unčiūrys, R. Giedrienė). – Vilnius, 1994.
60. Vaitkevičius J. Mokyklos ir aplinkos įtaka mokiniams. – Kaunas, 1981. – 155 p.
61. Vaitkevičius J. Moksleivių mokymosi ir laisvalaikio problemos. – Vilnius.: Mokslas, 1982. – 196 p.
62. Vaitkevičius J. Socialinės pedagogikos bruožai / Monografija – Vilnius.: Mokslas, 1988. – 175 p.
63. Vaitkevičius J. Socialinės pedagogikos pagrindai: vadovėlis. – Vilnius.: Egaldas, 1995.
64. Vitler K. Social pedagogy – wat's in it for us? Iš Childrenuk [interaktyvus]. 2002. [žiūrėta 2004-04-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.childrenuk.co.uk/chjul2002/chjul2002/social%20ped.html-19k>>.

65. Žmogaus socialinė raida. – Vilnius.: Homo Liber, 2001.
66. Žukauskienė R. Raidos psichologija. – Vilnius, 1996. – 366 p.
“Школьное образование”, 20003 № 02(06). [смотрено 2004-04-03] Prieiga per internetą: <<http://www.womenspb.ru/>>.
67. Амонашвили Ш. А. Как живете, дети? – Москва, 1986.
68. Беседина М. Это не просто конфликт, это драма жизни подростков. Из еженедельника “Школьный психолог”, 2000, №09. [смотрено 2004-04-05] Prieiga per internetą: <<http://edu.rin.ru/>>.
69. Бутучанов В. В. Школьная дезадаптация. 2002, [смотрено 2004-03-18] Prieiga per internetą: <http://medtreatment.narod.ru/article_12.html>.
70. Вострокнутов Н. В. Школьная дезадаптация: основные понятия, пути и средства комплексного сопровождения ребенка с проблемами развития и поведения. [интерактив]. 2003 [смотрено 2004-03-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.otrok.ru/medbook/listpsy/vostr.html>>.
71. Горская Г. И. Организация учебно – воспитательного процесса в школе. – Москва, 1977.
72. Диагностика школьной дезадаптаций. Редакционный – издательский центр Консорциума „Социальное здоровье Росий”. – Москва, 1995.
73. Заборская М. Если ребенок ни хочет учиться - это проблема школы. Из журнала
74. Клеинберг А. Социальные нормы и отклонения. – Москва, 1997.
75. Левитов Н. Детская и педагогическая психология. – Москва, 1960.
76. Мудрик В. Введение в социальную педагогику. – Москва, 1994.
77. Раумен В, Коскинен М. Деятельность социального педагога по социальной адаптации учащихся - иностранцев. Финляндия. 2002, [смотрено 2004-04-05]. Prieiga per internetą: <<http://ngo.org.ru/ngoss/get/id12806.html>>.
78. Роджерс К. А. Я. Психология. 2002-04-17 [смотрено 2004-03-18].
Психологический словарь. Prieiga per internetą: <<http://azps.ru/handbook/deza138.html>>.
79. Савин Н. В. Педагогика. – Москва, 1978. – 351 p.
80. Селиков С. Нарушения общения и школьная дезадаптация. 11.04.2003 Из журнала “Вестник Масковского университета”, 2001, №3. [смотрено 2004-03-18] Prieiga per internetą: <<http://search.rambler.ru/>>.
81. Степанова М. Замкнутый круг мотивации. Из еженедельника “Школьный психолог”, 2000, №09. [смотрено 2004-04-03] Prieiga per internetą: <<http://edu.rin.ru/>>.

82. Чекмарева Т. Мотивация учения – один из важных вопросов. Из Рамблер [интерактив]. 2001-04-27 [смотрено 2004-03-07]. Prieiga per internetą: <<http://www.textbook.keldysh.ru/>>.

SUMMARY

A transitional period from primary to secondary school is not always smooth and successful for many students. For psychologically weaker students, the transition to the fifth form can cause a negative attitude to school and learning as well as influence not only their progress but their psyche and physical development in general. It is considered that the fifth form is one of the critical points of learning disorders. Unwilling to learn students find themselves on the street more often than any other students. According to the survey of educational politicians and educators, the main reason of non-attendance of school is students' unwillingness to learn, fatigue or the decline of their interest in subjects. Students are usually dissatisfied with school activities, because it is difficult to study, there is an overload, constant fatigue or they are just not interested in subjects.

The target of the post-graduate paper is social educator's activity in a secondary school. The problem analysed is reluctance to learn at secondary school. The hypothesis of the work is that there is a possibility to develop positive emotions and change students' attitude to learning through the implementation of successful students' adaptation into school society. The objective of the survey is to analyse a social educator's role and activity functions for overcoming the fifth formers' unwillingness to learn. The objective has been realized while analysing social educator's role and activity functions for students' motivation of learning as well as analysing the reasons of fifth formers' reluctance to learn, with the help of empirical research. With reference to survey data there have been made tips for students and their parents. There have also been given reference for teachers.

The survey has been made in applying the analysis of scientific and methodological literature and educational documents; making questionnaires and observing the fifth formers. The collected data has been processed in accordance with the methods of statistical analysis.

112 students from the fifth forms of Ukmergės Dukstynos secondary school have been interviewed during the survey, twenty of whom were unwilling to study. The social educator has been observing them, advising teachers, tutors and parents, and doing the educational project for two years. The results of observation and individual conversations have been recorded and analysed. At the end of the school year the fifth formers had to do questionnaires once again, and their parents and teachers were interviewed in order to find out if the projects were effective.

PRIEDAI

1 priedas

ANKETA

Mielas moksleivi, šia anketa siekiama iširti nenoro mokytis priežastis. Tyrimą atlieka VPU Socialinės pedagogikos specialybės I kurso magistrė Asta Pažėrienė. Tyrimo duomenys bus panaudoti magistriniame darbe. Anketa anoniminė, todėl nereikia rašyti nei savo vardo, nei pavardės. Anketoje nėra nei teisingų, nei neteisingų atsakymų. Prašytume pabraukti tau tinkančius atsakymus, o į atvirus klausimus prašytume atsakyti kaip galima plačiau.

Iš anksto dėkoju.

1. Kurioje klasėje mokaisi? _____.
2. Būdamas mokykloje jautiesi:
 - a) labai gerai ir saugiai,
 - b) gerai, nors kartais jaučiu baime,
 - c) patenkinamai,
 - d) labai blogai ir nesaugiai.
3. Mokykloje dažniausiai bijai:
 - a) klasės draugų,
 - b) vyresniųjų moksleivių,
 - c) mokytojų,
 - d) direktoriaus,
 - f) kita _____.
4. Kodėl jų bijai?
(paaiškink) _____
_____.
5. Kaip Tu lankai mokyklą?
 - a) niekada nepraleidi pamokų ,
 - b) pamokas praleidi kartais;
 - c) dažnai neateini į mokyklą
6. Kodėl?(paaiškink) _____

_____.

7. Paaiškink, kuri veikla mokykloje Tau mieliausia ir kodėl? _____

_____.

8. Paaiškink, kuri savaitės diena mokykloje Tau pati geriausia ir kodėl? _____

_____.

9. Mokytis neretai nenoriu, nes _____

_____.

10. Kada kyla ši (nenoro mokytis) problema? _____

_____.

11. Norėčiau mokytis, jeigu _____

_____.

Tu: (pažymėk)

mergaitė berniukas

INTERVIU

1. Lytis.....
2. Vardas.....
3. Kiek šeimos narių?.....
4. Kuris iš šeimos narių yra tau artimiausias?.....
5. Kai turi problemų, į kurią šeimos narį kreipiesi?.....
6. Kur dirba ir kuo dirba tavo tėvai?.....
.....
7. Su kuo vaikystėje dažniausiai leisdavai laiką?.....
.....
8. Ar noriai eini į mokyklą? Kodėl?.....
.....
9. Kaip sekėsi / sekasi bendrauti su klasės draugais pradinėje mokykloje ir dabar?.....
.....
10. Kokia buvo tavo pradinių klasių mokytoja?.....
.....
11. Ar turi draugų klasėje? Už mokyklos?.....
.....
12. Ar esi pabėgęs iš pamokų? Jeigu pabėgi, kaip dažnai pabėgi?.....
.....
13. Kokie mokomieji dalykai pradinėje mokykloje tau patiko? Kodėl?.....
.....
.....
14. Kokie mokomieji dalykai pradinėje mokykloje tau nepatiko? Kodėl?.....
.....
15. Kokius dalykus tau buvo lengva mokytis? Kodėl?.....

.....
.....
16. Kokie dalykai tau sunkiai sekėsi mokytis? Kodėl?.....

.....
.....
17. Kiek pastangų įdėdavai mokydamasis pradinėje mokykloje? (labai daug, mažai, visai neįdėdavau)

.....
.....
18. Kiek laiko rengdavai pamokas pradinėse klasėse?.....

.....
.....
19. Ar teko antramečianti? Jeigu taip, tai dėl kokių priežasčių?.....

.....
.....
20. Ar mokykloje tau buvo suteikta pagalba, kai pradėjo nesisėkti?.....

.....
.....
21. Kokia tai buvo pagalba?.....

.....
.....
22. Kas ją suteikė? mokytojas, logopedas socialinis pedagogas,
..... draugas (ai), kiti.

.....
.....
23. Ar visada gerai (1-4 klasėse) lankei pamokas?

.....
.....
24. Kas paskatino praleidinėti pamokas? Kodėl?

.....
.....
25. Kaip dažnai praleidinėji pamokas?.....

.....
.....
26. Kokių dalykų pamokas dažniausiai praleisdavai?.....

.....
.....
27. Ar šiais mokslo metais praleidai pamokas? Kodėl?.....

28. Kokia veikla užsiimi, kai praleidi pamokas?.....

.....

29. Kokia turėtų būti mokykla, kurioje tu norėtum mokytis?.....

.....

30. Kaip įsivaizduoji savo ateitį?.....

.....

MOKSLEIVIO STEBĖJIMO LAPAS

200_ m. mėn. d.
Ukmergė

Vardas..... Dalykas..... Klasė.....

<u>Stebėjimo objektas</u>	<u>Aprašas</u>
Moksleivio namų darbų atlikimas	
Moksleivio pasiruošimas pamokai	
Moksleivio aktyvumas pamokoje	
Mokytojo taikomi metodai	
Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas	
Pozityvi moksleivio veikla	
Negatyvi moksleivio veikla	
Bendravimas su mokytoju	

Bendravimas su bendraklasiais	
-------------------------------	--

Stebėtojo pastabos:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....